

Sivuraiteilta uralle!

Koulutuksen keskeyttämisen ehkäisemiseen suunnatut
ESR-projektit Kaakkois-Suomessa ja malleja muualta Suomesta

TEEMU RÄIHÄ

Sivuraiteilta uralle!

Koulutuksen keskeyttämisen ehkäisemiseen suunnatut ESR-projektit Kaakkois-Suomessa ja malleja muualta Suomesta

TEEMU RÄIHÄ

RAPORTTEJA 21 | 2012

SIVURAITEILTA URALLE!

**Koulutuksen keskeyttämisen ehkäisemiseen suunnatut
ESR-projektit Kaakkois-Suomessa ja malleja muualta Suomesta**

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Kansikuvat: Rannikkopajat ja Teemu Räihä

ISBN 978-952-257-477-0 (pdf)

ISSN 2242-2854 (verkkajulkaisu)

URN:ISBN: 978-952-257-477-0

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi

Sisältö

1	Esipuhe.....	5
2	Johdanto	7
2.1	Selvityksen tausta	7
2.2	Selvitystyössä käytetty aineisto ja selvityksen rakenne	8
3	Työpaja-mallit	9
3.1	LUOVA – matka ammattiin	9
3.2	VÄYLÄ – työpajakoulu	10
3.3	Pajalta tutkintoon – uusien työpajamallien kehittäminen.....	12
4	Erytisopettajuus, prosessikuvaukset ja erilaiset oppimisen -mallit	15
4.1	EROPA - Erilaiset opintopolut ammattiin	15
4.2	AmisURA.....	18
4.3	Kohteesta toimijaksi	19
4.4	Sirius – nivelvaiheohjaus / handledning i övergångskedet.....	21
5	Sähköiset välineet	24
5.1	KOULUSTA DUUNIIN - tie tähtiin	24
5.2	Tsemppiä finaaliin	26
	Kirjallisuus	28
	Liitteet.....	29
	Kuvailulehti	38

1 Esipuhe

Koulutuksen keskeyttämisen ehkäiseminen on eurooppalainen koulutuspoliittinen painopiste. Myös EU-maiden haasteena ovat opintojen keskeyttäminen ja koulutuksesta putoaminen, jotka pahimmillaan aiheuttavat syrjäytymistä ja sitä kautta suurta vahinkoa koko yhteiskunnalle. Tämä ongelma näkyy selvimmin siirtymisissä edeltävästä koulutuksesta ammatilliseen ja sieltä työelämään tai jatko-opintoihin. Suomessa koulutuksen keskeyttämisaste on EU:n keskiarvon alapuolella, mutta ongelma on silti iso, erityisesti nykyisessä demografisessa kehityksessä. EU:n komission Youth in Action 2007–2013 ohjelmassa nuorten osallistaminen ja koulutuksessa pysyminen ovat keskeisiä tavoitteita.

Nuorten syrjäytyminen on vakava yhteiskunnallinen ongelma. Tulojen sijaan syrjäytynyt, työttömänä oleva nuori synnyttää yhteiskunnalle kuluja. Yhteiskunta ei voi myöskään käyttää hyödyksi syrjäytyneen työpanosta ja henkistä pääomaa. Eräiden laskelmien mukaan yhden syrjäytymisen hinta voi nousta kaikkine kuluineen jopa miljoonaan euroon. Yhteiskunnan lisäksi syrjäytymisestä kärsii luonnollisesti myös nuori itse. Syrjäytymisestä voi seurata myös muita negatiivisia yhteiskunnallisia ilmiöitä kuten päihdeongelmia ja niiden synnyttämiä yhteiskunnallisia ongelmia kuten rikollisuutta ja muuta häiriökäyttäytymistä. Työstä syrjäytymisen riskiä kasvattaa nuoren syrjäytyminen koulutuksesta. Nuori, jolta puuttuu toisen asteen koulutus jää todennäköisemmin ilman työpaikkaa kuin toisen asteen suorittanut nuori. Kaikkien näiden edellä esitettyjen asioiden takia syrjäytymiseen johtava kehityskulku olisi saatava estettyä jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Koulutuksen keskeyttämisen ehkäisyyn tähtäävien hankkeiden rahoittaminen myös Euroopan Sosiaalirahastosta on erittäin tuottava ”investointi” nuoriin. Jos yhdellä 200 000 € satsauksella saadaan vaikkapa vain 2 nuorta hankkimaan ammatin, siirtymään työelämään ja integroitua yhteiskuntaan sitä kautta, on tuottavuus jopa kymmenkertainen taloudelliseen satsaukseen verrattuna.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa 2011–2016 on esitetty yhdeksi painopisteeksi koulutuksen keskeyttämisen vähentäminen. Asiakirjassa todetaan, että ”toteutetaan ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma, jolla vähennetään koulutuksen keskeyttämistä”. Keskeyttämisaste ammatillisessa koulutuksessa on keskimäärin 8 % (n.12 000 henkilöä). ESR-hankkeiden tuloksista saa työkaluja em. ohjelman toteuttamiseen. Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen ehkäisyyn on suunnattu Suomessa ESR-hankkeisiin varoja vuodesta 1998 lähtien. Tietoja toteutetuista hankkeista koko Suomen alueella löytyy ohjelmakauden 2000–2006 osalta osoitteesta http://esrlomake.mol.fi/esrtiepa/lista_3_2_2.html. Ohjelmakauden 2007–2013 osalta tiedot löytyvät EURA2007-tietojärjestelmästä ja www.rakennerahastot.fi-sivustolta.

Juhani Pirttiniemi toteaa Anna Launosen laatimassa OPH:n selvityksessä AMMATILLISEN KOULUTUKSEN KESKEYTTÄMISEN EHKÄISY JA AMMATILLISEEN KOULUTUKSEEN AKTIVOINTI – RAHALLA VAI RAKKAUDELLE? Päättäneiden tavoite 3 -ohjelman ESR-projektien 2000–2003, loppuraporttien ja laadullisten raporttien analysointi ja projektien vaikuttavuuden selvittäminen, että ”koulutuksen keskeyttämisen ehkäisyn parantamiseksi opettajan ja ohjaajan haasteellisessa työssä on keskeistä sekä opetus- ja ohjausmenetelmien että asenteiden kehittyminen. Keskeyttämisen pienentäminen vaatii oppilaitoksissa päättäväistä työntekoa ja asenteiden muuttamista”.

Opetusministeriön julkaisussa 2007:27; Kiinni ammattiin – Ote opintoihin luonnehditaan hyvää oppilaitosta seuraavasti:

- ”Opiskelijansa opintoihin sitouttava oppilaitos toimii systemaattisesti ja sitkeästi vaikeistakin asioista oppien ja haasteisiin vastaten.
- Se tarkastelee toimintaansa kriittisesti ja muuttaa sitä, mikäli tarvetta ilmenee.
- Se keskittyy tiettyjen asioiden kerrallaan.
- Se luo turvallisen ja välittävän oppimisympäristön, jossa vallitsevat tietyt vankat perusperiaatteet, mutta on tarvittaessa hyvinkin joustava ja yksilölliset tekijät huomioiva”.

Hyvä oppilaitos siis valitsee järjestelmällisesti jonkin kehittämiskohteen, joka viedään sinnikkäästi eteenpäin, vastuullisesti, koko henkilöstön voimin. Ominaista toiminnalle on tavoitteisiin sitoutuminen. Opin-

tojen keskeyttämisen ehkäisyssä on jokaisella oppilaitoksessa työskentelevällä oma roolinsa, ammattiin kasvatustehtävä, jota ei voi siirtää muille. Tavoitteen saavuttaminen ei ole vain oppilaitoksen johdon vastuulla.

Työkaluna tässä on opetussuunnitelma, kaikkine mahdollisuuksineen, henkilökohtaistuksineen ja joustoineen. Yhteydet työelämään rakennetaan toimiviksi ja työssäoppimista kehitetään laadullisesti. Kaikkiaan oppimisen ohjauksella on merkittävä rooli jokaisen opettajan ja työnohjaajan työssä. Opiskelijaa kasvatetaan vastuun ottamiseen ja pitkäjänteisyyteen mm. seuraamalla poissaoloja entistä tarkemmin ja puuttumalla niihin välittömästi. Hyvät oppilaitokset pitävät yhteisesti tärkeinä muun muassa nivelvaihteyttä perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen välillä.

Oppilaitoksille hyvää tietoa ja vihjeitä käytäntöön löytyy Riitta Kaliman väitöskirjasta OPINTOJEN PITKITTÄMINEN JA KESKEYTTÄMINEN AMMATTIKORKEAKOULUSSA, Tutkimus Helsingin ammattikorkeakoulun opintojen pitkittymisen ja keskeyttämisen syistä vuosina 2002–2007 ja niihin vaikuttamisen keinoista.

Tässä korkeakouluharjoittelija Teemu Räihän Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (ELY-keskus) laatimassa selvityksessä tarkastellaan malleja, joita on kehitetty ohjelmakauden 2007–2013 ESR-hankkeissa. Tietoa on tarkoitus levittää oppilaitoksille kevään 2012 aikana kolmessa ELY-keskuksen alueella järjestettävässä koulutustilaisuudessa.

Esitän kiitokset selvityksen tekijälle Teemu Räihälle sekä AmisURA, EROPA – Erilaiset opinpolut ammattiin, Kohteesta toimijaksi, KOULUSTA DUUNIIN – tie tähtiin, LUOVA – matka ammattiin, Pajalta tutkintoon – uusien työpajamallien kehittäminen, Sirius – nivelvaiheohjaus / handledning i övergångskedet, Tsemppiä finaaliin ja VÄYLÄ – työpajakoulu -hankkeiden yhteyshenkilöille. Kiitokset kuuluvat myös Kumppaniksi ry:n Tuomas Leinoselle ja Teemun taustaryhmälle, rahoituskoordinaattoreille Riitta Mattilalle, Pekka Mutaselle ja Merja Rossille.

Toivotan hyviä kokemuksia mallien kokeilemisessa käytännössä, niiden kehittämisessä omaan oppilaitokseen sopiviksi ja menestystä niiden soveltamiseksi. Tämän asian priorisointi oppilaitoksissa parantaa koulutuksen laatua ja tuloksellisuutta enemmän kuin mikään muu toimenpide.

Eija Karhatsu

Toiminnanohjauspäällikkö

Kaakkois-Suomen ELY-keskus, E-vastuualue

2 Johdanto

2.1 Selvityksen tausta

Tämän julkaisun tehtävänä on esitellä Kaakkois-Suomessa toteutettuja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittamia projekteja, joissa luoduilla malleilla on pyritty ehkäisemään toisen ja kolmannen asteen koulutuksen keskeyttämistä. Suomessa lukuvuonna 2008–2009 ammatillisen koulutuksen keskeytti 8,5 %:a opiskelijoista, näistä 7,6 %:a keskeytti koulutuksen kokonaan (negatiivisia keskeytyksiä) ja 0,9 % vaihtoi koulutussektoria (positiivisia keskeytyksiä). Ammatillisen korkeakoulutuksen keskeytti 8,6 %:a, joista 2,1 %:a oli positiivisia keskeyttämisiä ja 6,5 %:a negatiivisia. Kymenlaaksossa ammatillisen koulutuksen keskeytti 9,5 %:a joista positiivisia keskeytyksiä oli 0,8 %:a ja negatiivisia 8,7 %:a. Ammatillisessa korkeakoulutuksessa keskeyttämisprosentti oli 8,8 %:a, joista 1,5 %:a oli positiivisia ja 7,3 %:a negatiivisia.¹ Kymenlaaksossa ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen keskeyttämisprosentit olivat siis suurempia ja negatiivisia keskeytyksiä oli enemmän kuin Suomessa keskimäärin. Koulutuksen keskeytymiseen onkin suhtauduttu Suomessa vakavasti. Vuoden 2012 alussa toimintalinja kahteen² kuuluvia hankkeita oli käynnissä tai päättynyt noin 540 ja niistä koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseen tähtäsi noin 100 hanketta.

Julkaisun tarkoituksena on tarjota ammattiopistoille ja -korkeakouluille valmiita mallivaihtoehtoja, joita ne voisivat sitten soveltaa vähentääkseen negatiivisia opintojen keskeyttämisiä. Tällaisia keskeyttämisiä ovat ne, jotka eivät johdu oppiaineen tai opiskelupaikan vaihtamisesta vaan uhkaavat johtaa nuoren syrjäytymiseen. Tässä selvityksessä esiteltävät projektit keskittyvät pääasiassa toisen asteen³ koulutuksen keskeyttämisen ehkäisyyn, mutta niissä kehitettyjä malleja voidaan joiltakin osin soveltaa myös kolmannella asteella. Painottuminen toiseen asteeseen johtuu siitä, ettei kuluneen ohjelmakauden aikana ole juurikaan toteutettu hankkeita, joiden tavoitteena olisi ollut ammattikorkeakoulujen keskeyttämisen väheneminen.

Kaakkois-Suomen lisäksi selvitykseen on valittu tarkasteltavaksi myös joitakin muualla Manner-Suomessa toteutetuista projekteista. Koska projekteissa luotujen mallien vertaileminen on mahdotonta määrällisten arvojen avulla eikä ole olemassa hyväksyttyä mittaria, jolla vertailla projektien laadullisia tuloksia keskenään, nämä Manner-Suomesta valitut projektit on valittu sen mukaan, miten tekijä on tulkinnut näiden hyödyttävän tätä julkaisua ja sen lukijoita. Alueellisesti nämä projektit painottuvat pääasiassa Länsi-Suomen suuralueeseen, mutta myös Pohjois- ja Itä-Suomen suuralueet ovat edustettuina. Painotus on Länsi-Suomella, koska Etelä-Suomi on hyvin edustettuna Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen omien projektien myötä ja koska Länsi-Suomen suuralueella näiden projektien suhteellinen osuus toisen toimintalinjan hankkeista on selvästi suurempi kuin Pohjois- ja Itä-Suomen suuralueilla.

Tässä julkaisussa mukana olevien projektien lisäksi Manner-Suomessa on käynnissä myös muita lupaaavia projekteja, joiden tuloksia voimme odottaa lähivuosina. Tällainen on muun muassa Varsinais-Suomen ELY-keskuksen valvonnassa toteutettava projekti ALPERTTI (S10615), jossa pyritään kehittämään atk-tekniikkaan pohjautuva uudenlainen syrjäytymisbarometri. Mielenkiintoiselta vaikuttaa myös Pohjois-Karjalan ELY-keskuks valvonnassa toteutettava projekti Hyvinvoiva oppilaitos – Hyvä Amis (S11691), jonka tavoitteena on rakentaa uusi kiusaamisen ehkäisy- ja ratkaisumalli. Ammattioppilaitosten tulisi myös pyrkiä sopeuttamaan opetustaan enemmän työnantajien tarpeiden mukaisiksi. Useiden hankkeiden kanssa yhteistyössä olleet yritykset ovat olleet sitä mieltä, että valmistuneiden opiskelijoiden työelämätaidot eivät ole riittävällä tasolla, mikä näkyy muun muassa myöhästelynä ja tarvittavien sosiaalisten taitojen puuttumisena.

¹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutuksen keskeyttäminen [verkkajulkaisu].

ISSN=1798-9280. 2009, Taulukko. Koulutuksen keskeyttäminen koulutussektoreittain ja maakunnittain lukuvuonna 2008/ 2009. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 14.2.2012]. Saantitapa: http://pxweb2.stat.fi/Database/StatFin/kou/kkesk/kkesk_fi.asp.

² Toimintalinja 2 pitää sisällään hankkeet joiden tavoitteena on ollut työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäisy.

³ Tässä julkaisussa toiseen asteeseen sisällytetään ainoastaan ammattiopistot ja kolmannen asteen ammattikorkeakoulut, koska lukiot ja yliopistot eivät olleet selvityksen kohteena.

Selvityksen tarkoituksena ei ole esitellä mukana olevia projekteja yksityiskohtaisesti vaan antaa lukijalle niistä yleiskuva sekä yksityiskohtaisempi esitys jostakin projektissa kehitetystä mallista tai käytetystä välineestä. Malleista, välineistä tai hankkeista kiinnostuneiden kannattaa vierailla hankkeiden kotisivuilla sekä olla yhteydessä projektien vastuuhenkilöihin. Lukijan olisi myös hyvä ottaa huomioon, että vaikka jokin malli toimisi erinomaisesti yhdessä kouluorganisaatiossa, niin se ei välttämättä saavuta samanlaista menestystä toisessa ympäristössä. Toinen huomionarvoinen asia on se, että vaikka jotkut malleista muistuttavat lähtökohdiltaan toisiaan, esimerkiksi siinä kuinka hankkeissa on otettu lähestymistavaksi ammattiopiston ja paja-koulujen välinen yhteistyö, varsinaisessa toteutuksessa saattaa olla isoja eroja. Näiden syiden takia jäljempänä esitettävät mallit tulisikin omaksua sellaisina kuin ne soveltuvat parhaiten oman organisaation tarpeisiin ja olosuhteisiin. Kolmanneksi lukijan olisi hyvä muistaa hankkeiden rahoitusta tarkastellessaan, että uuden mallin luominen on usein kalliimpaa kuin valmiin mallin käyttöönotto ja sen ylläpito. Projektin toteuttamiseen käytetty rahoitus ei siis välttämättä kerro sitä, kuinka paljon mallin toteuttaminen ja juurruttaminen omassa organisaatiossa tulisi maksamaan.

2.2 Selvitystyössä käytetty aineisto ja selvityksen rakenne

Selvitystyön aineistona on ollut pääasiassa hankkeiden Eura2007-järjestelmään kirjatut loppu- ja väliraportit sekä projektisuunnitelmat ja näissä esitetyt tiedot. Näitä tietoja täydennettiin projektien yhteyshenkilöille lähetetyillä kyselyillä ja kyselyistä saaduilla vastauksilla ja materiaalilla. Osa tästä materiaalista on lisätty liitteinä julkaisun loppuun. Lisäksi apuna käytettiin eräiden projektien omia julkaisuja. Julkaisun tekemistä on lisäksi tuettu toiminnanohjauspäällikkö Eija Karhatsun, rahoituskoordinaattori Riitta Mattilan, rahoituskoordinaattori Merja Rossin ja rahoituskoordinaattori Pekka Mutasen työpanoksella sekä projektien yhteishenkilöiden neuvoilla.

Aiheesta kiinnostuneiden olisi suositeltavaa lukea myös Anna Launosen raportti ”Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen ehkäisy ja ammatilliseen koulutukseen aktivointi – rahalla vai rakkaudella” vuodelta 2006 sekä Aini-Kristiina Jäppisen raportti ”Kiinni ammattiin – ote opintoihin” vuodelta 2007. Launosen raportin tarkoituksena on päättäneiden tavoite 3 -ohjelman ESR-projektien 2000–2003 loppuraporttien ja laadullisten raporttien analysointi ja projektien vaikuttavuuden selvittäminen. Jäppisen raportissa taas esitellään eri ammattioppilaitosten tapoja keskeyttämisten vähentämiseksi ammatillisessa koulutuksessa. Erityisesti Jäppisen raportti voi tarjota lukijalleen hyviä lähestymistapoja suunniteltaessa toimenpiteitä ammattioppilaitoksissa. Tämä raportti korostaa muun muassa työssäoppimista, moniammatillista yhteistyötä, opetussuunnitelmatyötä, henkilöstön koulutusta ja opiskelijoille tarjottavaa ohjausta hyvinä käytäntöinä keskeyttämisten vähentämiseksi.⁴ Näitä on käytetty lähestymistapoina myös useissa tässä selvityksessä esiteltävissä projekteissa. Launosen raportissa keskeisinä havaintoina keskeyttämisten vähentämiseksi nostetaan opetushenkilöstön myönteinen asennemuutos nuorten tukemista kohtaan ja välitön puuttuminen ongelmatilanteisiin kuten poissaoloihin. Raportissa myös kiinnitetään huomiota niin opiskelijoiden opintojen ja elämän tukemiseen kuin opettajienkin opetustyön ja työssä jaksamisen tukemiseen.⁵ Launosen raportti nostaa esille myös useita projektityöskentelyyn liittyviä ongelmia, jotka hankkeita suunnittelevien olisi hyvä ottaa huomioon. Tällaiseksi nousee esimerkiksi projektihallinnon hoitamiseen vaadittu suuri työ määrä.⁶

Selvitys on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa kuvataan malleja, jotka ovat pyrkineet ehkäisemään keskeyttämistä työpajojen avulla. Toisessa osassa olevat mallit ovat keskittyneet vaihtoehtoihin opetusmenetelmiin, prosessien kuvaamiseen ja erityisopettajuuteen. Kolmannessa osassa tarkastellaan hankkeissa kehitettyjä sähköisiä välineitä ja moniammatillista verkostoa. Se, miten hankkeet jaettiin kunkin pääotsikon alle, ei ollut yksiselitteistä, sillä useat projekteista olisivat soveltuneet malliensa ja välineidensä puolesta useampaan kuin vain yhteen lukuun. Selvityksen tekijä kuitenkin näkee nykyisen jaon olevan lukijan kannalta selkeä ja helposti lähestyttävä.

⁴ Jäppinen 2007, 49, 55, 74, 87, 114–115.

⁵ Launonen 2006, 32–34.

⁶ Launonen 2006, 13.

3 Työpaja-mallit

3.1 LUOVA – matka ammattiin

Projektin nimi	LUOVA – matka ammattiin
Projektikoodi	S10433
Projektin kesto	1.4.2008–30.6.2011
Kohdealue	Helsingin, Kotkan ja Haminan seutukunnat
Projektihakemuksessa hyväksytty rahoitus yhteensä	908 357€
EU:n ja valtion osuus	765 000€
Vastuuviranomainen	Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Toteuttajaorganisaation nimi	Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä/Rannikkopajat
Osatoteuttajat	Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä, Hyvinkään kaupungin nuorten työpajatoiminta ja Omnian nuorten työpajat
Vastuuhenkilön nimi	Virpi Jonsson
Puhelin	010 3959800
Sähköpostiosoite	virpi.jonsson(at)ekami.fi
Projektin Internet-sivun osoite	www.rannikkopajat.fi

Hankkeen pääasiallinen sisältö, tavoitteet ja tulokset:

Luova – matka ammattiin hankkeessa rakennettiin Rannikkopajojen, Hyvinkään nuorten työpajatoiminnan, Omnian nuorten työpajojen ja Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston kanssa pysyviä toimintamalleja nuorten ohjauspalveluiden parantamiseksi, opintojen tukemiseksi ja koulunkeskeyttämisen vähentämiseksi. Hankkeen kohderyhmänä olivat koulutukseen hakeutuvat ja koulutuksen keskeyttämisen alla tai opinnoissaan erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevat eteläkymenlaaksolaiset ja uusimaalaiset nuoret, oppilaanohjaustyössä mukana olevat tahot, nuorten työpajojen henkilökunta Rannikkopajoilla, Omnian nuorten työpajoilla ja Hyvinkään nuorten työpajatoiminnassa sekä ammattiopiston opiskelijahuollon henkilöstö.

Projektin tavoitteena oli osaamisen kehittäminen erityistä tukea tarvitsevien nuorten huomioimiseksi työpajatoiminnassa ja ammattioppilaitoksessa ja työpajatoiminnan kiinnittyminen nivelvaiheen ohjaustyöhön. Lisäksi tavoitteena oli opintojen ohjaus- ja nuorten tuki- ja neuvontapalveluiden sekä joustavien ja työpainotteisten opiskelumuuotojen kehittäminen. Myös työpajatoiminnan laadun ja arviointimenetelmien parantaminen oli tavoitteena. Luova mallissa kehitettyjä tuotteita olivat peruskoulun suorittaminen pajakoulussa, koulutusoppimus keskeyttämisvaarassa oleville opiskelijoille sekä starttipaja ilman opiskelupaikkaa jääneille, opintonsa keskeyttäneille tai keskeyttämisvaarassa oleville. Hankkeessa luotu työpajakoulu jatkoi toimintaansa Hyvinkäällä syksyllä 2011 kunnan omana toimintona. Alla on kuvattuna opiskelijan polku Luovan starttipaja -mallissa.

Luovan starttipaja -malli:

Opiskelu on vaarassa keskeytyä ja hänet ohjataan starttipajalle

Opintojen suorittaminen starttipajalla

- Haastattelu starttipajalla
 - Läsnä ovat nuori, opettaja, opiskelijahuolto, yksilö- ja työvalmentaja
- Sovitaan suoritettavista opinnoista, käytänteistä ja arvioinnista sekä laaditaan toteutussuunnitelma
- Opiskelijan starttipajakso alkaa
 - Osallistuminen starttipajan toimintaan toteutussuunnitelman mukaisesti, arviointi säännöllisesti

- o Mahdollisuus suorittaa ATTO-opintoja⁷ ja korottaa peruskoulun numeroita
- o Starttipajakson aikana suoritettavat opinnot, sekä starttipajan toimintasisällöt tunnustetaan ja tunnustetaan
 - Mikäli nuori suorittaa vähintään 20 opintoviikkoa (ov) ohjaavan ja valmistavan koulutukseen opintoja, voidaan hänelle myöntää ohjaavan ja valmistavan koulutuksen todistus, joka oikeuttaa 3 lisäpisteeseen seuraavassa yhteisvalinnassa. Mikäli nuori ei suorita 20 ov:ta, saa hän silti todistuksen, jossa näkyvät Starttipajan toimintasisällöt sekä mahdolliset oppilaitoksessa suoritettavat opinnot, joita nuori voi hakea hyväksi luettavaksi opiskelupaikan saatuaan.

Huomioita hankkeesta:

Toisinaan nuoren valmiudet kiinnittyä toisen asteen koulutukseen eivät ole riittävät. Joko hän epäonnistuu opiskelupaikan saamisessa, kieltäytyy opiskelupaikasta tai keskeyttää opintonsa niiden alkuvaiheessa. Toisinaan taas jo pelkkä hakuprosessi osoittautuu nuorelle ylivoimaiseksi, kun hän ei löydä itselleen mieleistään alaa tai kokee valinta- ja hakuprosessiin liittyvät asiat liian haastavaksi käsitellä ilman aikuisen apua. Tämän takia nuorelle tulisi olla tarjolla mahdollisuus saada tukea myös opintoasteiden nivelvaiheissa. Ammattioppilaitosten kannalta Luova-hanke opettaa meille sen, että opistojen tulisi tiivistää yhteistyötään alueensa työpajojen ja muiden opistojen kanssa niin, että edes osa pajoilla suoritetusta työstä voitaisiin opinnollistaa ja lukea hyväksi 2. asteella. Tämä epäilemättä motivoisi nuorta osallistumaan pajatoimintaan aktiivisemmin ja pyrkimään sen päätyttyä 2. asteen koulutukseen innokkaammin, kuin ilman tällaista mahdollisuutta.

Projektin vastuuhenkilön, Virpi Jonssonin kommentti: *Opinnoissaan aiemmin heikosti menestyneillä (peruskoulu) nuorilla oli starttipajan myötä mahdollisuus saada vahvistusta opiskelutaitoihinsa ja itseluottamukseensa. Toiminta luotiin mahdollisimman käytännön läheiseksi, nuoren omia vahvuuksia ja voimavaroja korostaen. Pienryhmä, ohjaajaresurssi, tiivis yhteistyö opiskelijahuollon kanssa sekä joustavat menetelmät mahdollistivat nuoren yksilöllisen tukemisen ja huomioimisen. Hankkeen yhdeksi onnistumisen kulmakiveksi osoittautuivat sitoutuneet yhteistyökumppanit sekä innovatiivinen tapa lähestyä asioita. Lisäksi hanke lähti kehittämään asioita jo olemassa olevien rakenteiden tueksi, nuorten näkökulman huomioiden.*

3.2 VÄYLÄ – työpajakoulu

Projektin nimi	VÄYLÄ- työpajakoulu
Projektikoodi	S10824
Projektin kesto	1.11.2008–31.7.2012
Kohdealue	Imatran ja Lappeenrannan seutukunnat
Projektihakemuksessa hyväksytty rahoitus yhteensä	504 133€
EU:n ja valtion osuus	430 986€
Vastuuviranomainen	Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Toteuttajaorganisaation nimi	Laptuote-säätiö
Osatoteuttajat	IntoaTyöstä ry
Vastuuhenkilön nimi	Mirja Laine
Puhelin	0405211985
Sähköpostiosoite	mirja.laine(at)laptuote.fi
Projektin Internet-sivun osoite	www.laptuote.fi/ (Projektit valikko: VÄYLÄ-työpajakoulu)

⁷ Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat, kuten äidinkieli, taide- ja kulttuurikasvatus, vieraat kielet, matemaattis-luonnontieteelliset aineet sekä yhteiskunta-, yritys- ja työelämätaito.

Hankkeen pääasiallinen sisältö, tavoitteet ja tulokset:

VÄYLÄ – työpajakouluhankkeessa tavoitteena on aikaansaada verkostoyhteistyömalli. Yhteistyötä toteutetaan kaikkien niiden osapuolten kanssa, jotka työskentelevät erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden, niin nuorten kuin aikuisten, kanssa. Mukana on mm. oppilaitoksia, työpajatoimijoita, sosiaalityö sekä työvoimahallintoa (TE-toimisto ja Työvoiman palvelukeskus). Verkostoyhteistyön toimivuutta kokeillaan työpajakoulussa, tuetussa oppisopimuskoulutuksessa sekä tuetussa harjoittelussa, jotka ovat kaikki VÄYLÄ-työpajakoulu hankkeen kehittämiskohteita. Työpajakoulu toiminnossa keskeisinä toimijoina olivat ammattiopiston ryhmäohjaajat (opettajat) ja erityisopetuksen koordinaattori, kuraattorit, opinto-ohjaajat sekä opiskeluterveys (koppari).

Työpajakoulu toimii erityisesti tilanteissa, joissa ammattia opiskelevan nuoren koulutukselliset tavoitteet eivät toteudu niin hyvin tavanomaisessa kouluympäristössä kuin toiminnallisessa työpajassa. Toisen asteen ammatilliset oppilaitokset voivat hyödyntää mallia erityisopetuksen järjestelyissä. Työpajakoulu toimintaa on kehitetty erityisesti niiden nuorten osalta, jotka ovat keskeyttämässä ammatillisia opintojaan tai opintojen eteneminen on muuten viivästynyt. Opiskelija voi toimia pajajaksolla tietyn ajan ja palata sitten kouluun suorittamaan opintonsa loppuun. Jokaiselle nuorelle suunnitellaan ammattiopiston kanssa yhteistyönä henkilökohtainen suunnitelma, joka sisältää kaikki ne kehittämisen aiheet elämänhallinnasta ammatilliseen osaamiseen, joita pajajaksolla toteutetaan. Tärkeää on että opiskelija voi helposti jatkaa opintojaan ammattiopistolla pajajakson jälkeen. Paja valitaan useimmiten oman ammattialan mukaan, jolloin nuori voi suorittaa oman alansa ammatillisia kursseja. Aina ei nuorelle kuitenkaan löydy oman ammattinsa suuntaavaa pajaa, jolloin on mahdollista suorittaa vapaasti valittavia opintoja (niiden laajuus on 10 ov). Nuorella on myös mahdollisuus suorittaa ATTO-aineita pajajaksolla. Tärkein tavoite on kouluun palaaminen ja ammatillisen opintojen loppuun suorittaminen. Pajalla hankittu osaaminen liitetään opintoihin ja näin opiskelija saa opintosuorituksia työpajajaksolta. Pajajaksolla on hyvin tärkeäksi osaksi huomattu myös yksilöohjaus. Jokaisella nuorella, joka työpajakouluun tulee, on yksilöohjaaja, joka ottaa nuoren vastaan joka aamu. Jos nuori ei jostakin syystä ole tullut paikalle, eikä ole ottanut yhteyttä ohjaajaansa, otetaan nuoreen yhteyttä ja kartoitetaan tilanne.

Hankkeessa on myös kokeiltu tuettua oppisopimusta henkilöille, joille oppisopimus on ainoa tapa saada tarvittava ammatillinen perus- tai lisäkoulutus, mutta joiden taidot eivät riitä itsenäiseen toiminnan ohjaukseen, jota oppisopimuksella opiskelu vaatii. Tuettu oppisopimus käsittää tukihenkilön palvelut sekä oppisopimuskoulutuksessa olevalle henkilölle että yritykselle, jossa oppisopimusopiskelija työskentelee. Yhteistyötä tehdään tutkintoja vastaanottavien tahojen ja oppisopimustoimiston kanssa. Alla on kuvattuna hankkeen Työpajakoulumalli.

Työpajakoulumalli:

Ennen työpajakoululle menoa

- Tutustuminen työpajakoulun pajoihin ja ”sääntöihin”
 - Läsnä opiskelija, koulun edustaja(t) ja työpajakoulun edustaja
 - Tässä vaiheessa selvitetään ATTO-aineiden opiskelun tarve, huomioidaan koulun edustajille tiedon kulku työpajakouluun sijoittuvasta nuoresta ja kerrotaan koulun edustajille näiden vierailumahdollisuuksista
- Opiskelija tekee yhdessä koulun edustajan kanssa päätöksen pajalle tulosta
- Etsitään oikea työpaja ja työvalmentaja

Työpajakoulussa (pituus määräytyy nuoren tarpeen mukaan)

- Opiskelija pysyy kirjoilla ammattiopistossa vaikka suorittaakin opintojaan pajalla. Opiskelija voi näin jatkaa opintojaan ammattiopistossa pajajakson jälkeen. Pajalla hankittu osaaminen liitetään opintoihin, joten työpajajakson opintosuoritukset edistävät hänen tutkintonsa suorittamista myös tältä osin.
- Työpajakoulu-opiskelun koeaika alkaa sovittuna ajankohtana
 - Opiskelija ja työvalmentaja allekirjoittavat sopimuksen
- Tavoitepalaveri pidetään noin viikon kuluttua aloituksesta

- Läsnä ovat opiskelija, koulun edustaja(t), työvalmentaja, työpajakoulun edustaja ja mahdollisesti atto-opettaja
- Sovitaan tavoitteista, sopimuksen kestosta, välipalavereista ym.
- Välipalaveri puolesta välissä
 - Läsnä opiskelija, työvalmentaja, koulun edustaja(t) ja työpajakoulun edustaja
 - Tarkastetaan missä mennään ja esitetään mahdollisia havaintoja
- Loppupalaveri
 - Läsnä opiskelija, työvalmentaja, koulun edustaja(t) ja työpajakoulun edustaja
 - Tarkastetaan, että saavutettiin asetetut tavoitteet ja keskustellaan mahdollisista jatkotoimenpiteistä
 - Annetaan opiskelijalle valmennuskirjatuloste ja työvalmentajan arvio
 - Opiskelija antaa oman palautteensa työpajakoulusta

Huomioita hankkeesta:

Vaikka hanke onkin vielä keskeneräinen, niin hankkeeseen tulleiden opiskelijoiden määrän nousu hankkeen aikana kuvaa hyvin projektin tarpeellisuutta. Myös opiskelijoiden valmistuminen ammattiinsa työpajakoulujakson avulla on toteutunut. Merkittävin saavutus projektissa on nimenomaan tämän toiminnan saaminen todelliseksi toiminnaksi. Tämä ja työpajakoulusopimuksen syntyminen ammattioppilaitosten kanssa takaa- vat, että työpajakoulutoiminta jää todelliseksi myös hankkeen jälkeen. Ammattioppilaitosten tulisi siis harkita yhteistyön tiivistämistä alueensa työpajojen kanssa mahdollistaakseen opiskelijoilleen vaihtoehtoisen tavan suorittaa opintojaan. Ammattioppilaitosten ja työpajan yhteistyötä järjestettäessä opiskelijalle tulisi taata mahdollisimman helppo siirtyminen oppilaitoksesta työpajalle ja takaisin. Näin vaihtoehtoiseen opetukseen siirtyminen tapahtuisi mahdollisimman nopeasti siitä, kun nuoren ongelmat opinnoissa havaitaan.

Projektipäällikkö Virpi Ulmasen kommentti: *Työpajakoulu mahdollistaa tekemällä oppimisen. Nuori voi toimia pajajaksolla sovitun ajan ja palata sitten ammatilliseen oppilaitokseen suorittamaan opintonsa loppuun. Hyvien tulosten saavuttamiseksi tämä tarkoittaa nopeaa puuttumista ongelmiin ja pajajakson aloittamista ennen kuin elämänhallinta ajautuu kokonaan pieleen. Tärkein tavoite on kouluun palaaminen ja ammatillisen opintojen loppuun suorittaminen.*

3.3 Pajalta tutkintoon – uusien työpajamallien kehittäminen

Projektin nimi	Pajalta tutkintoon - uusien työpajamallien kehittäminen
Projektikoodi	S10608
Projektin kesto	1.11.2008–30.6.2011
Kohdealue	Savonlinnan, Mikkelin, Ylä-Savon ja Kuopion seutukunnat
Projektihakemuksessa hyväksytty rahoitus yhteensä	575 310€
EU:n ja valtion osuus	486 054€
Vastuuviranomainen	Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Toteuttajaorganisaation nimi	Mikkelin Ammattikorkeakoulu Oy
Osatoteuttajat	Mikkelin kaupungin nuorten työpaja, Etelä-Savon ammattiopisto, Suur-Savon 4H-piiri, Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto sekä Savonlinnan kaupungin nuorisoverstas
Vastuuhenkilön nimi	Anu Haapala
Puhelin	0503125123
Sähköpostiosoite	anu.haapala(at)mamk.fi
Projektin Internet-sivun osoite	http://pajaltatutkintoon.mamk.fi/index.asp

Hankkeen pääasiallinen sisältö, tavoitteet ja tulokset:

Hankkeen tavoitteena oli ehkäistä ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä, aktivoida koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria luonnonvara-, matkailu-, ravitsemis- ja talousalan sekä puu- ja rakennusalan koulutukseen tai nuorten työpajojen starttipajatoimintaan sekä vakiinnuttaa työpajojen, ammattiopistojen, järjestöjen ja yritysten yhteistyörakenteita. Lisäksi tavoitteena oli opinnollistaa nuorten työpajatoimintaa ja mahdollistaa työpajalla opitun tunnistamisen, vahvistaa ammattiopistojen, työpajojen sekä yritysten henkilöstön valmennusosaamista sekä mallintaa työpajapedagogiikkaa.

Hankkeen aikana vahvistettiin yhteistyötä ja kehitettiin toimintamalleja ammattiopistojen ja työpajojen välillä. Parhaimmissa kokeiluissa päästiin tilanteeseen, missä työn vastuu oli siellä, missä nuori on ollut läsnä. Lähettävä osapuoli teki nuoren opintopolun muutoksiin liittyvät hallinnolliset työt. Hankkeessa helpotettiin nuorten opiskelumahdollisuuksia joustavan siirtymisen kautta. Työpajojen nuoria tuettiin hakeutumaan erilaisiin koulutuksiin ja annettiin tietoa sekä koulutuksista että niiden rahoitusmahdollisuuksista. Oppilaitoksissa tukea tarvitsevia nuoria ohjattiin työpajojen kautta suorittamaan opintojaan työssä oppimalla joko pajoilla tai yrityksissä. Hanke toi muualta maasta etsittyjä sopimusmalleja pohjaksi yhteiseen neuvottelupöytään hankekumppaneille. Toimintaan laadittiin hankkeen aikana sopimukset työpajan ja ammattiopiston välille. Sopimusmallit ovat käytössä edelleen esimerkiksi Kuopiossa.

Hankkeessa levitettiin Oppimisympäristön kartoitus -mallia, mikä edistää nuoren opintopolulla syntyvän osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Hankkeen toimenpiteinä käynnistettiin alakohdaiset työpajapilotit ammattiopistojen, työpajojen ja yritysten yhteistyönä sekä rakennettiin alueelliset toimintamallit työpajojen, ammattiopistojen, järjestöjen ja yritysten yhteistyöhön. Hankkeessa myös järjestettiin oppilaitosten, työpajojen, yritysten, järjestöjen sekä palvelujärjestelmän edustajien osaamista ja uusien toimintatapojen käyttöönottoa vahvistavaa koulutusta ja tuotettiin konkreettisia toimintamalleja työpajoilla opitun tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Alla on esitetty Oppilaitos-työpaja -yhteistyömalli.

Oppilaitos-työpaja -yhteistyömallissa:

- Ensimmäisenä ammattiopistolla mallinnetaan työpajapedagogiikka eli se, miten yhteistyö oppilaitoksen ja työpajan välillä toteutetaan
 - Tehdään toiminta ja toimijat tutuiksi
 - Avataan opetussuunnitelmien vaatimukset ja kartoitetaan työpajan oppimisympäristö eli se, millainen oppiminen työpajalla on mahdollista
 - Työpaja ja ammattiopisto suunnittelevat yhteistyössä nuoren työpajakakson
 - Osapuolet hyväksyvät yhteistyön ja siitä tehdään kirjalliset sopimukset
 - Nuorelle järjestetään henkilökohtainen tuki ja laaditaan yksilöllinen oppimispolun suunnitelma
 - Yhteistyötä tulee seurata ja antaa sen toimivuudesta palautetta, jotta prosessia voitaisiin kehittää seuraavaa nuorta ajatellen
- Tämän jälkeen tapahtuu paikallinen ja valtakunnallinen verkostoituminen muiden hankkeiden kanssa ja järjestetään ammattiopistojen ja työpajojen yhteistyöpalavereita sekä tutustumispäiviä
- Ammattiopiston pajayhteistyöstä vastaava henkilö kartoittaa sopimuskäytännöt valittujen yhteistyötahojen kanssa ja järjestää sopimusneuvottelut paikallisten toimijoiden välillä
- Yhteistyössä olevat työpajaohjaajat koulutetaan oppimisympäristön ja oppimisen tunnistamiseen
- Ammattiopiston opiskelijat aloittavat työssäoppimisjaksonsa työpajoilla. Näiden jaksojen aikainen toiminta ja nuoren oppiminen tulee dokumentoida (esimerkiksi portfolioina)
- Tilannekuvaus: Nuoren oppimisvaikeudet/keskeyttämisvaara ammattiopistolla
 - Ammattiopisto neuvottelee työpajan kanssa nuoren sijoittamisesta työpajalle
 - Valitaan vastaava henkilö ammattiopistosta ja työpajalta
 - Valitaan nuorelle sopiva pajalinja työpajalta
 - Nuori siirtyy suorittamaan opintojaan työpajalle, jolloin hänelle laaditaan valitun pajalinjan mukainen työpajaopintosuunnitelma

- Nuori suorittaa opintojaan työpajalla:
 - 1. Ammatilliset opinnot pajalla tai yhteiset aineet oppilaitoksessa
 - 2. Tutkinnon suorittaminen oppisopimuksena
 - 3. Tutkinnon suorittaminen näyttötutkintona
- Tutkinnon suorittaminen ja ammatin hankkiminen

Huomioita hankkeesta:

Pajalta tutkintoon -hanketta voidaan käyttää mallina suunniteltaessa ammattioppilaitosten ja jo olemassa olevien työpajojen välistä yhteistyötä ja sitä, miten nuoren oppiminen työpajoilla tunnustetaan ja tunnustetaan. Tässä auttaa yllä esitellyssä mallissa kuvattu työpajapedagogiikan laatiminen. Hankkeessa todettiin myös, että valmiiden sopimusmallien olemassaolo olisi nopeuttanut ja helpottanut hankkeen etenemistä,⁸ mikä myös ammattioppilaitosten olisi syytä huomioida ennen työpajayhteistyön aloittamista. Projektin kotisivulla on luettavissa julkaisu ”Uusia avauksia tekemällä oppimiseen – Työpajojen ja ammattiopistojen välisen yhteistyön kehittyminen Etelä- ja Pohjois-Savossa”, jossa kerrotaan hankkeesta ja sen aikana virinneistä ajatuksista laajemmin.

Projektipäällikkö Marita Mattilan kommentti: *Hankkeemme päätulos on se, että yhteistyö vaatii tekijänsä: nuorten työpajojen ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä varten tarvitaan henkilöresurssi, joka saattaa nuoria molempiin suuntiin.*

⁸ Kapanen 2010, 103.

4 Erityisopettajuus, prosessikuvaukset ja erilaiset oppimisen -mallit

4.1 EROPA - Erilaiset opintopolut ammattiin

Projektin nimi	EROPA - Erilaiset opintopolut ammattiin
Projektikoodi	S10118
Projektin kesto	1.2.2008–31.8.2010
Kohdealue	Imatran ja Lappeenrannan seutukunnat
Projektihakemuksessa hyväksytty rahoitus yhteensä	495 900€
EU:n ja valtion osuus	372 076€
Vastuuviranomainen	Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Toteuttajaorganisaation nimi	Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä
Osatoteuttajat	Saimaan ammattikorkeakoulu Oy
Vastuuhenkilön nimi	Anna-Liisa Pekkanen
Puhelin	0407456290
Sähköpostiosoite	anna-liisa.pekkonen(at)ekamo.fi
Projektin Internet-sivun osoite	www.ekky.fi
Julkaisun Internet-osoite	http://www.ekky.fi/projektit/eropa/Luennot4.pdf

Hankkeen pääasiallinen sisältö, tavoitteet ja tulokset:

Projektin tavoitteena oli kehittää malli opiskelijan polusta työelämään. Tämä malli saatiin tehtyä. Malliin koottiin opiskelijan polku peruskoulusta nivelvaiheen kautta ammattiopistoon ja edelleen nivelvaiheen kautta työelämään. Toimenpiteet ja vastuut kirjattiin, samoin verkostotuki ja toiminta-aika. Mallia täydentää syrjäytymisen ehkäisy malli, jossa keskityttiin kehittämään ja kokeilemaan miten erityinen tuki Etelä-Karjalan ammattiopistossa toteutuu. Molemmat mallit selventävät toimintaa. Sähköiseen toimintamalliin luodut prosessikuvaukset yhtenäistävät toimintatapoja. Nämä kaikki ovat siirtyneet työkaluiksi opetuksen ja tukitoimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Etelä-Karjalan ammattiopiston sähköiseen toimintajärjestelmään laadittiin prosessikuvaukset opiskelijan poluista. Projekti sai aikaan hyviä käytäntöjä, jotka siirtyivät perustoimintaan projektin jälkeen. Näitä olivat toimintamalli ja IMS-prosessikaavio, toiminnan selkeytyminen eri alojen ja toimijoiden kesken sekä koulunkäyntiavustajien ja ammattimiesten toiminta eri aloilla. Lisäksi oppilaitoksen omat rästäpajat toimivat, asenteet ovat muuttumassa hyväksyvämpään suuntaan erilailla oppivia kohtaan ja projektin kautta syntyi uusia työpaikkoja: koulunkäyntiavustajat, ammattimiehet ja kuraattori.

Etelä-Karjalan ammattiopistoon palkattiin koulunkäyntiavustajat. Ensin projektin kautta kaksi ja sitten lisää. Projektin päättyttyä kolme koulunkäyntiavustajaa vakinaistettiin. Ammattihenkilöitä oli muutamilla osastoilla, mutta projektin kautta heitä lisättiin aloille, joilla tarve oli olemassa. Projektin päättyttyä kolme ammattihenkilöä vakinaistettiin. Kolmas kuraattori toimi projektissa erityisen tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden kanssa. Projektin jälkeen virka vakinaistettiin ja työn painopiste muutettiin ennaltaehkäisevään toimintaan. Alla on esitetty prosessikuvaus erilaisen oppilaan opintopolusta ja sen aikana toteutettavista toimenpiteistä. Alla mainituista erityisopetuksen koordinaattoreista käytetään nykyään nimitystä erityisopetuksen vastaavat (ervat).

Erilaisen oppijan opintopolku -malli:

Peruskoulussa

- Erityiset oppijat kuuluvat yleisen, kaikille tarkoitetun oppilashuollon piiriin, mutta saavat ongelmistaan riippuen myös
- tehostettua tukea, johon kuuluu osa-aikainen erityisopetus, oppimissuunnitelma ja joustavat ryhmittelyt,
- sekä erityistä tukea, joka vaatii erityisopetus päätöstä. Oppilaalle laaditaan HOJKS⁹ ja oppimäärien yksilöllistäminen
 - Mukana opettajat, oppilashuoltohenkilöstö, erityisopettajat ja opinto-ohjaajat (opot)
- 2. asteen yhteisvalinnassa näiden nuorten kohdalla toteutetaan joustavaa valintaa
 - Mukana opot, erityisopettajat ja oppilashuolto

Ensimmäisen ja toisen asteen välisessä nivelvaiheessa

- Joustavan valinnan purku eli kootaan yhteisvalinta- ja siirtymävaiheen tiedot
 - Mukana ammattiopiston opot, perusopetuksen opot, erityisopetuksen koordinaattori, osastot ammattiopistossa
- Pyydetään nuorilta ja heidän vanhemmiltaan luvat tietojen siirtämiseen, minkä jälkeen laaditaan siirto-HOJKSIT
 - Tämän tekevät perusopetuksen opot ja erityisopettajat
- Pidetään tiedonsiirtopalaverit
 - Mukana perusopetuksen opot ja erityisopettajat sekä ammattiopiston opot, erityisopettajat, koordinaattorit ja kuraattorit

Ammattiopistossa

- Nuoret tutustuvat ammattiopistoon ennen opiskelun aloitusta yhdessä erityisopetuksen koordinaattorin kanssa
- Ennen opiskelun alkua kartoitetaan myös tilanne
 - Eli selvitetään erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrä
 - Toisin sanoen henkilöt, joilla on ollut mukautetut tavoitteet peruskoulussa
 - Ryhmänohjaajat keräävät nuorten taustatiedot taustatietolomakkeelle
- Kootaan ennakkotiedot ja tiedotetaan niistä jaksojen/opintojen alussa
 - Kohderyhmänä ovat erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä ryhmänohjaajat, aineen opettajat ja terveydenhuoltohenkilöstö. Tiedottamisesta vastaa erityisopetuksen koordinaattori
 - Lisäksi ryhmänohjaaja/erityisopetuksen koordinaattori ja aineen opettaja laativat lähtötasotestin
- Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat nimetään eli heille laaditaan HOJKS
 - Esityksen erityisen tuen tarpeesta tekee ryhmänohjaaja ja erityisopetuksen koordinaattori
 - Esitys vahvistetaan koulutusjohtajan viranhaltijapäätöksellä ja tieto välitetään opetushenkilöstölle
- Opintojen aikana ja jokaisen jakson jälkeen järjestetään HOJKS-seuranta/primusHOJKS
 - Tähän osallistuvat ryhmänohjaajat ja vastaavat opettajat erityisopetuksen koordinaattorin ohjauksessa
- Joustavat opetusratkaisut toteutetaan tarvittaessa
 - Opetusvälineinä ovat rästäpajat, pienryhmäopetus, laajennettu työssäoppiminen, kaksoisopettajuus, ammattihenkilö-opettaja-työpari sekä muut yksilölliset ratkaisut
 - Joustavia opetusratkaisuja laaditaan niin niille joilla koulu ei suju kuin niille jotka etenevät muita nopeammin
 - Nopeasti etenevien opetusvälineitä ovat tenttiminen ja aikaisempien opintojen tunnustaminen eli mahdollistetaan kurssien ylihyppääminen sekä laajennettu työssäoppiminen
 - Mukana ovat aineenopettajat, ammattihenkilöt, erityisopetuksen koordinaattorit ja kuraattori

⁹ Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.

- Opetusratkaisujen perustana toimii erityisopetuksen resurssi/osasto, josta vastaa koulutuspäällikkö
- Päävastuu on osastonjohtajalla, joka järjestää opiskelijahuollolliset työkokoukset tarvittaessa
- Opiskelijahuollolliset työkokoukset 2–4 viikon välein/tarvittaessa
 - Kokoukseen osallistuvat erityisopetuksen koordinaattori, ryhmänohjaaja, koulutuspäällikkö/osastonjohtaja, opo, kuraattori, terveydenhoitaja, opiskelija ja alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltaja
 - Puheenjohtajana toimii kuraattori ja sihteerinä opo, joka tiedottaa asiasta myös opiskelijahuoltoryhmälle
- Opiskelijahuoltoryhmät kokoontuvat 2–3 kertaa lukukaudessa
 - Ryhmässä käsitellään työkokousten asiat ja päätökset ja vahvistetaan mahdolliset keskeyttämis- päätökset sekä HOJKS-opiskelijoihin liittyvät toimenpiteet
 - Ryhmässä mukana puheenjohtajana toimiva koulutusjohtaja, kuraattori, erityisopetuksen koordinaattori, terveydenhoitaja sekä sihteerinä toimiva opo
- Opintoihin kuuluvat työssäoppimisjaksot
 - Tähän kuuluvat työpaikkaohjaajien koulutus sekä erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisen jakson aikana
 - Toiminnassa mukana ryhmänohjaaja, opettaja, erityisopetuksen koordinaattori ja työpaikkaohjaaja

Nivelvaiheessa

- Opon ja TE-toimiston toteuttama seuranta

Työelämässä

- Työllistämisessä ovat apuna TE-toimisto ja 3. sektori

Huomioita hankkeesta:

Prosessikuvausten tekeminen omasta toiminnasta on hyödyllinen ja yksinkertainen tapa hahmottaa paremmin organisaation omat, jo käytössä olevat toimintatavat. Konkreettinen esitys opiskelijan opintopolusta helpottaa luonnollisesti myös sen hahmottamista miten prosessia voitaisiin muuttaa, jotta nuorta voitaisiin auttaa entistä paremmin tämän opintojen loppuun saattamisessa. Ammattioppilaitosten olisikin hyvä avata omat toimintaprosessinsa yllä esitetyllä tavalla. Lisäksi EROPA:ssa hyödynnettiin myös vaihtoehtoisia opettamistapoja opintojen loppuun saattamiseksi. Huomionarvoinen seikka on se, kuinka malli alkaa jo peruskoulusta. Ammattioppilaitosten olisikin hyvä harjoittaa tiivistä yhteistyötä alueensa peruskoulujen kanssa. Tällä tavalla estetään nuorta putoamasta missään vaiheessa avun ulkopuolelle ja erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisvastuu siirtyy sujuvasti peruskoululta ammattioppilaitokselle. Tiivis yhteistyö auttaa ammattioppilaitoksia myös ennakoimaan erilaisen ja yksilöidymmän ohjauksen tarvetta. Hankkeesta on tehty myös julkaisu ”EROPA – Erilaiset opintopolut ammattiin Etelä-Karjalan ammattiopistossa”.

Lehtori ja erityisopettaja Leena Ovaskan kommentti: *Hanke on tuonut ammattiopistoon selkeän asenne- muutoksen. Opettajien suhtautuminen erilailla opiskeleviin opiskelijoihin on muuttunut koulutuksen kautta saadun tiedon lisääntyessä. On opittu, että työtä voidaan tehdä yhdessä toisen opettajan, avustajan tai ammattihenkilön kanssa oppimistilanteessa. Niin opiskelijat kuin opettajatkin ovat oppineet, että oppia voi monella eri tavalla ja eri oppimisympäristöissä. Kuten julkaisussa on todettu: Yhtä lailla kun on tuhat tapaa oppia, on myös tuhat tapaa ohjata ja opettaa.*

4.2 AmisURA

Projektin nimi	AmisURA
Projektikoodi	S11216
Projektin kesto	1.1.2010–31.12.2012
Kohdealue	Kotkan-Haminan seutukunta
Projektihakemuksessa hyväksytty rahoitus yhteensä	560 500 €
EU:n ja valtion osuus	465 214€
Vastuuviranomainen	Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Toteuttajaorganisaation nimi	Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä
Osatoteuttajat	
Vastuuhenkilön nimi	Timo Erikoinen
Puhelin	010 3959 200
Sähköpostiosoite	timo.erikoinen(at)ekami.fi
Projektin Internet-sivun osoite	www.ekami.fi

Hankkeen pääasiallinen sisältö, tavoitteet ja tulokset:

Projektin tavoitteena on opintojen keskeyttämisen vähentäminen ja läpäisyasteen kohottaminen uusien pedagogisten ratkaisujen avulla sekä opiskelijoiden uraohjauksen kehittäminen. Projektin kohderyhmän muodostavat opettajat, oppilashuoltohenkilöstö ja koulutuspäälliköt. Tavoitteina oli nykytilanteen kartoitus ja suunnittelutyö, johon kuuluu uusien toimintamallien ja toimenpiteiden suunnittelu 4–5 pilottialalla (kone- ja metalliala, horeca-ala, liiketalous, tieto- ja viestintätekniikka sekä merenkulkuala) sekä kartoitus keskeyttämisen syistä ja uraohjauksen tilanteesta. Uusien toimintamallien toteuttamiseksi ja kehittämiseksi järjestetään koulutuksia ja workshoppeja opettajille, oppilashuolto- ja ohjaushenkilöstölle sekä koulutuspäälliköille. Lisäksi uusien pedagogisten ja opetusjärjestelyihin liittyviä ratkaisuja suunnitellaan ja kokeillaan, opintojen henkilökohtaistamisen ja uraohjauksen parantamiseen liittyviä toimia toteutetaan ja opiskelijan ohjausprosessi selkiytetään. Myös moniammatillisen yhteistyön ja vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön uusia malleja suunnitellaan ja kokeillaan. Toimintamallit vakiinnutetaan kehitettyjen toimintamallien käyttönotolla, hyvien toimintakäytänteiden levittämisellä eri alojen, nuorten ja aikuisten koulutuksen sekä eri toimipisteiden välillä sekä tiedottamalla ja kouluttamalla. Hankkeen tuloksena syntyy selvitys keskeyttämisen syistä Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa (Ekami), henkilökohtaistamisen ja uraohjauksen toimintamalleja sekä moniammatillisen yhteistyön ja huoltajayhteistyön toimintamalleja. Hankkeessa syntyy myös uusia pedagogisia ja opetusjärjestelyihin liittyviä toimintatapoja eli uutta opettajuutta. Lisäksi hankkeessa syntyy opiskelun ohjauksen prosessikuvaus koko koulutuksen ajalta. Projekti on vielä kesken, joten prosessikuvaukset ja valmiit mallit ovat vasta tekeillä. Alla on kuitenkin mainittuna joitakin hankkeessa kokeilluista pedagogisista ja opetusjärjestelyyn liittyvistä toimintatavoista.

Pedagogisia ja opetusjärjestyksellisiä toimintatapoja

- Uusien opetussuunnitelmien purkaminen käytännön töiksi ja oppimisen seurantarjestelmien kehittäminen
- Sosiaalisen median käyttäminen koulutuksessa
- Kummiyritystoiminnan suunnittelu ja kokeilu, laajennetun työssäoppimisen kokeilut
- Huoltajayhteistyön kehittäminen, erityisesti huoltajayhteistyöryhmän toiminnan vakiinnuttaminen.

Huomioita hankkeesta:

Projekti on vielä kesken, joten sitä ja sen tuloksia ei voi vielä tarkastella kovin syvällisesti. Hankkeessa on kuitenkin eräitä mielenkiintoisia lähtökohtia, jotka kannattaa tässä mainita. Näitä ovat vanhempien kanssa

tehtävän yhteistyön uusien mallien suunnittelu ja kokeilu sekä sosiaalisen median käyttäminen koulutuksessa. Sosiaalisen median rooli on kasvanut niin politiikassa kuin yritysten pr-toiminnassa ja myös ammattioppilaitosten tulisi selvittää sen tarjoamat mahdollisuudet opetuskanavana ja oppilashuollon apuvälineenä. Uusien yhteistyömallien kehittäminen ammattioppilaitosten ja vanhempien välillä taas voisi luoda tiiviimmän tukirakenteen nuoren ympärille ja muokata vanhempien ja ammattioppilaitosten välistä suhdetta vastavuoroiseksi ja tasa-arvoiseksi keskustelusuhteeksi.

Projektipäällikkö Hilka Huiskon kommentti: *Projektin puitteissa on ollut havaittavissa, että opintojen keskeyttämisen syitä on lähes yhtä monta kuin keskeyttänyttä opiskelijaakin. Syyt vaihtelevat esim. opiskelijoiden elämäntilanteen, tehdyn ammattialan valinnan tai opiskelusta tulleiden kokemusten mukaan. Toimet opintojen keskeyttämisen ehkäisemiseksi koostuvat monista alakohtaisista, ohjaukseen ja oppimisen tukemiseen liittyvistä, osittain jopa yksittäisistä toimenpiteistä. Tärkeää on, että kaikilla oppilaitoksessa on aito halu yhteistyössä kotijoukkojen ja tarvittaessa ulkopuolisten tahojen kanssa tukea opiskelijaa valmistumaan ammattiin.*

4.3 Kohteesta toimijaksi

Projektin nimi	Kohteesta toimijaksi
Projektikoodi	S10001
Projektin kesto	1.5.2008–31.8.2011
Kohdealue	Rauman, Porin, Pohjois-Satakunnan ja Luoteis-Pirkanmaan seutukunnat
Projektihakemuksessa hyväksytty rahoitus yhteensä	429 740 €
EU:n ja valtion osuus	361 320€
Vastuuviranomainen	Satakunnan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Toteuttajaorganisaation nimi	Satakunnan koulutuskuntayhtymä
Osatoteuttajat	
Vastuuhenkilön nimi	Kirsti Lahtinen
Puhelin	040 199 4203
Sähköpostiosoite	kirsti.lahtinen(at)sataedu.fi
Projektin Internet-sivun osoite	http://www.tyoelamastartti.auttaa.fi/

Hankkeen pääasiallinen sisältö, tavoitteet ja tulokset:

Projektin tavoitteena oli tehostaa yhteistyössä moniammatillisen verkoston kanssa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden keskeytymätöntä siirtymistä perusasteelta toisen asteen koulutuksen kautta työelämään tai jatko-opintoihin. Keskeisinä menetelminä ammatillisessa koulutuksessa olivat mm. keskeyttämistä suunnittelevan ensimmäisen vuoden opiskelijan siirtäminen määräajaksi ammattistartille, opetusresurssien uudelleensuunnittelu erityistä tukea tarvitseville, erityisopetuksen vastuupettajamallin käynnistäminen, työ-pajayhteistyö sekä kerhotoiminnan suunnittelu. Tavoitteena oli sitouttaa koko henkilöstön työskentelykulttuuri vahvistamaan erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden itsetuntoa ja tuottamaan onnistumisen kokemuksia oppimismotivaation parantamiseksi. Tavoitteena oli myös järjestää kohdennettua koulutusta työssä-oppimispaikkojen henkilöstölle opiskelijoiden oppimisen tukemiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn (oppimis- ja sosiaaliset vaikeudet jne.). Projektin tavoitteena oli ennaltaehkäistä syrjäytymisvaaraa ja edistää työllistymistä järjestämällä opintopolkuja keskeytyneiden opintojen ja tutkinnon suorittamiseen työelämään siirtyneille tai työttömille. Projektin tavoitteena oli myös opiskelijan oman aktiivisuuden lisääminen.

Hanke jaettiin pilottityyppeihin toimenpidekokonaisuuksiin, joiden etenemistä toteutettiin rinnakkaisina toimintoina. Näitä olivat: saattaminen tutkintoon tai työelämään, jaettu pedagoginen johtajuus, erityisen tuen tarpeen tunnistaminen, saattaen vaihtaminen ja kohteesta toimijaksi. Lisäksi vastuupettajamallin eli ns. erva-mallin kokeilu käynnistyi syksyllä 2008 kahdella opintoalalla. Mallin juurtuminen pysyväksi toiminta-

muodoksi oli hankkeen päättyessä käynnistynyt. Erityisopettajan pätevyyttä ei opintoalakohtaisiksi ervoiksi valituilta vaadittu vaan riitti, että he olivat työssään ja asennoitumisessaan suuntautuneet opiskelijalähtöisesti. Ervat olivat ammattiopiston omia opettajia. Alla on kuvattuna erva-malli sekä esimerkki saattaen tutkintoon ja työelämään -mallista.

Esimerkki saattaen tutkintoon ja työelämään -mallista sekä erva-mallin kuvaus:

Case (opiskelijatyttö, catering-ala): Saattaen tutkintoon ja työelämään

1. lukuvuotena

- Opiskelijan opinnot etenevät hitaasti ja mukautetusti. Opiskelijalla on paljon poissaoloja
- Opettajat, kuraattori ja terveydenhoitajat havaitsevat ongelman. Tarvitaan tukitoimenpiteitä ja yhteydenpitoa huoltajiin

2. lukuvuotena

- Elämänhallinnan ongelmia ja opintojen kanssa vaikeuksia: Opiskelija siirretään 2. vuoden alussa hankkeen piiriin ja hän ryhtyy erva-opettajan ohjaamana suorittamaan keskeneräisiä opintojaan Valtti-työpajalla. Erva-opettaja ei itse osallistu opetukseen vaan toimii pajan henkilöstön ja opiskelijan tukena sekä pajan ja ammattiopiston yhteyshenkilönä.
- Vaiheessa mukana hankkeen työntekijät, erva, työvalmentajat, opettajat, kuraattori ja terveydenhoitaja

3. lukuvuotena

- Opiskelija suorittaa opintojaan ohjatusti yhteistyössä ervan ja Valtti-työpajan työvalmentajien kanssa
- Työssäoppimisjaksot suoritetaan työpaikoilla. Erva seuraa työssäoppimisen onnistumista ja on tukena tarvittaessa
- Vaiheessa mukana erva, työvalmentajat, opettajat, kuraattori, terveydenhoitaja ja hankkeen työntekijät

4. lukuvuotena

- Opiskelija suorittaa tutkinnon loppuun yhteistyössä ervan ja Valtti-työpajan työvalmentajien kanssa
- Vaiheessa mukana hankkeen työntekijät, erva, työvalmentajat, opettajat, kuraattori ja terveydenhoitaja

Valmistumisen jälkeen

- Nuori siirtyy oman alan työsuhteeseen Valtti-työpajalle
- Nuoren ammatillinen kasvu nopeaa
- Vaiheessa mukana Valtti-työpaja

Muita malleja ja muunlaisia ratkaisuvaihtoehtoja työpajayhteistyössä:

- Opiskelija voi palata työpajalta oppilaitoksen opetusryhmään, mikäli opinnot alkavat sujua ja elämänhallinta paranee
- Ryhmänohjaajan rooli ervan tukena on tärkeä
- Opiskelija saa tukea jatko- ja urasuunnitelman laatimiseen ja/tai työnhakuun joko opinto-ohjaajalta, hankkeen työntekijöiltä tai Valtti-työpajalta

Erva-malli

Hankkeessa lähdettiin liikkeelle erva-opettajien valinnasta ja näiden kouluttamisesta tehtävään. Ervat kokosivat koulutuksista yhteen erilaisia joustavia opetusmalleja, jotka esitellään alla. Ervat olivat oman opintoalansa opettajien tukena erityisopiskelijoihin liittyvissä asioissa ja toimivat linkkinä opiskelijahuoltoryhmän ja eri tahojen välillä. Ervojen keskeisenä tehtävänä oli erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kartoitus, HOJKS:ien laadinta ja keskeytyneiden opintojen loppuunsaattamiseen liittyvät suunnitelmat. Ervojen keskuudesta valittiin myös niin sanottu pääerva, joka vastasi suunnittelusta ja toimi muiden ervojen tukena. Hän oli koulutukseltaan erityisopettaja. Ervojen ohella myös muille opettajille järjestettiin koulutusta koskien erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden huomioimista opettamisessa.¹⁰ Myös muuta henkilökuntaa koulutettiin opiskelijoiden sosiaalisen kanssakäymisen taitojen tukemiseen.

¹⁰ Liukkonen 2011, 25,

Ammattioppilaitoksissa kokeiltiin erilaisia opettamisen malleja ervojen johdolla. Näitä olivat pienryhmätyöskentely, samanaikaisuusopettajuus ja rästipajatoiminta. Näistä erityisesti jälkimmäisin osoittautui suosituksi. Erva-opettaja myös kokosi Moodle-oppimisolustalle opiskelupaketteja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tarpeisiin. Opiskelijoiden osaamisen yksilölliset tasot huomioitiin ja heidän harjaannuttamiseksi tehtiin T1-tason tehtäviä. Ervat huomioivat eri aistikanavien kautta saatavan informaation ja laativat kokeita yksilöllisesti. Opiskelijoilla oli myös mahdollisuus suorittaa isohkoja teoriapainotteisia opintojaksoja laboratorio- tms. tehtävin käytännön laitteilla ja heille mahdollistettiin joustot perinteisten tenttien muodoissa. Opiskelijat saivat käyttää ”sallittuja lunttilappuja” eli heillä sai olla tentissä oppikirjat mukana ja tenttivastaukset olivat omin sanoin ja kuvin -referaatteja. Lisäksi opiskelijoiden vaihtoehtoina olivat Ammatikka-kokeet, itsepohdinta yritystoiminnan osalta, rästikokeiden suorittaminen tehtäväkirjoilla ja joustavat suoritussajat työsaliopetuksessa.¹¹

Huomioita hankkeesta:

Hankkeessa toteutettiin erilaisia tapoja auttaa opiskelijoita heidän opintojensa loppuun saattamisessa. Huomionarvoisimmaksi nousevat erva-mallissa kokeillut erilaiset opettamisen tavat, kuten pienryhmätyöskentely ja entistä joustavammasta suorituksesta ja tenttikäytännöt, joita ammattioppilaitokset voivat soveltaa oman talonsa sisällä. Toinen olennainen seikka erva-mallissa on ervojen rooli yhteisössään. He ovat ammattiopiston omaa henkilökuntaa ja osallistuvat opiskelijoiden opetukseen. Käytännön opetuksen ohella he toimivat tukihenkilöinä ja neuvoina muille opettajille, työpajan henkilöstölle ja opiskelijoille. Samalla he toimivat yhteishenkilöinä työpajan ja ammattioppilaitoksen välillä. Erva-mallin avulla oppilaitokset voivat siis kouluttaa itselleen (omista henkilöstöresursseistaan) vaihtoehtoisia opetusmenetelmiä hallitsevia opettajia, jotka tukevat myös muun henkilöstön toimintaa ja toimivat opiskelijan tukena tämän siirtyessä tarvittaessa ammattioppilaitoksen ja pajan välillä. Hankkeen kotisivulla on luettavissa laajempi loppuraportti projektista.

Opettajille tehdystä kyselyssä nimettömänä vastauksena saatu kommentti: *Puuttumiskynnys ongelmien kohdalla aleni, ymmärrys nuorten ongelmia kohtaan parani ja ryhmäytymisen sekä yhteisen tekemisen anti ymmärrettiin entistä paremmin.*

4.4 Sirius – nivelvaiheohjaus / handledning i övergångskedet

Projektin nimi	Sirius - nivelvaiheohjaus / handledning i övergångskedet
Projektikoodi	S10346
Projektin kesto	1.3.2008–31.12.2010
Kohdealue	Vaasan ja Kyrönmaan seutukunnat
Projektihakemuksessa hyväksytty rahoitus yhteensä	495 235€
EU:n ja valtion osuus	415 997€
Vastuuviranomainen	Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Toteuttajaorganisaation nimi	Jupiter-säätiö
Osatoteuttajat	Jupiter-säätiö ja Resurscentret Föregångarna / Svenska Studiecetrallen / Svenska Folkskolans
Vastuuhenkilön nimi	Helka Linna
Puhelin	040 8487272
Sähköpostiosoite	helka.linna(at)jupiter.fi
Projektin Internet-sivun osoite	www.jupiter.fi

¹¹ Liukkonen 2011, 25,

Hankkeen pääasiallinen sisältö, tavoitteet ja tulokset:

Sirius – nivelvaiheohjaus -hankkeen tavoitteena oli hakea ratkaisua peruskoulu-, ammattiopisto- tai lukio-opintonsa keskeyttävien nuorten vähentämiseksi oppilaitos-työpaja -yhteistyön kautta. Tämän lisäksi tavoitteena oli löytää ratkaisu niiden nuorten löytämiseksi ja rekrytoimiseksi, jotka ovat nykyisen palveluverkoston ulkopuolella. Varsinainen kohderyhmä olivat ammattiopistossa, perusopetuksen yläkoulussa sekä lukiossa opiskelevat keskeyttämishän alla olevat nuoret sekä opintonsa keskeyttävät ja vailla opiskelu-, työ- tai työharjoittelupaikkaa olevat nuoret. Lisäksi kohderyhmään kuuluivat viranomaisten, opetustoimen, nuorisotoimen ja työpajan palvelujen ulkopuolella olevat nuoret. Siriuksessa kehitetyt välineet olivat:

1. Oppilasvalmennus, jossa nuori sai opintoihinsa suoritetuksi lähinnä työssäoppimista tai vapaasti valittavia opintoja, mutta yhteistyön syvennyttyä opiskelijat saivat suoritetuksi opinnoiksi myös varsinaisia ammattiopintoja ja yhteisiä opintoja kuten kieliä osallistumalla Jupiter-säätiössä järjestettäviin lyhytkursseihin.

2. Jupiter-säätiön ja Resurscenret Föregångarnan nivelvaiheohjaajat sekä Kesävalmennus, joka on tarkoitettu perusopetuksen päättävälle nuorille, jotka perusopetuksen oppilashuoltohenkilöstö kokee olevan sitä riskiryhmää, jotka tulevaisuudessa tulevat keskeyttämään opintonsa tai jäävät ilman opintopaikkaa. Kesävalmennuksen tarkoituksena on ennaltaehkäistä keskeyttämisä tarjoamalla tälle kohderyhmälle ryhmätoimintaa kesälle perusopetuksen ja toisen asteen opintojen väliin.

3. Uudeksi yhteistyörakenteeksi kehitettiin tiedonsiirtolomake. Tämän lomakkeen olemassaolo ja käyttö vähentävät merkittävästi palvelurakenteiden ulkopuolella putoavien nuorien määrää. Varsinaiset vaikutukset pystytään osoittamaan vasta tulevien vuosien aikana. Pajakoulussa on myös räätälöity yksilölliset ratkaisut opintojen käytännön järjestelyissä Vaasan ammattiopistoon ja Kurikan ammattiopistoon.

Sirius-hankkeen aikana kehitetyt palvelut ja tuotteet jatkuvat myös hankkeen jälkeen. Jupiter-säätiön oppilasvalmennuksesta on tehty ostopalvelusopimukset sekä Vaasan ammattiopiston että Vaasan ja Mus-tasaaren opetustoimien kanssa. Kyrönmaan kuntien työpaja Arpeetia koskevassa perussopimuksessa on maininta pajakoulun toiminnan jatkumisesta. Pajakoulun jatkumisen edellytys on alueen koulujen myönteinen suhtautuminen Arpeetin tarjoamiin opiskelumahdollisuuksiin. Osia projektin käytännöistä otettiin osaksi paikallista nivelohjauksenmallia ainakin Tampereella ja Turussa. Alla on kuvattuna Sirius-oppilasvalmennuksen prosessikuvaus.

Sirius-oppilasvalmennuksen prosessikuvaus:

Tutustumiskäynti

- Tapaamisissa ovat mukana opiskelija, kuraattori ja oppilasvalmentaja
- Tutustumiskäynnillä arvioidaan palvelutarve eli mitkä ovat nuoren omat toiveet oppilasvalmennuksen suhteen ja mikä on palvelun järjestäjän tarjonta
- Oleellista on selvittää mitä oppilasvalmennukselta halutaan ja miksi sitä tarvitaan

Suunnittelupalaveri

- Tässä palaverissa asetetaan oppilasvalmennuksen tavoitteet ja täytetään tarvittavat lomakkeet oppilasvalmentajan ja kuraattorin/opettajan kanssa
- Opiskelija saa tiedon aloittamisajankohdasta ja jakson kestosta, samalla sovitaan seurantalpalaverin ajankohta
- Lopuksi pidetään haastattelu työosastolla sekä tutustuminen työpaikkaan ja työvalmentajaan

Oppilasvalmennuksen aloitus

- Työvalmentaja ohjaa nuoren toimintaan ja oppilasvalmentaja tekee alkuhaastattelun
- Oppilasvalmennuksen alussa vielä selkiytetään ja tarkennetaan oppilasvalmennuksen tavoitteet
- Nuori aloittaa tavoitteiden mukaisen työ- ja oppilasvalmennuksen

Väliarviointi

- Pidetään noin kolmen viikon kuluttua aloittamisesta. Mukana ovat opiskelija, oppilasvalmentaja, työvalmentaja ja kuraattori/opettaja
- Arvioinnissa selkiytetään ja tarkennetaan tavoitteita
- Jatkossa väliarviointeja järjestetään noin joka 4. viikko

Loppuarviointi

- Valmennusjakson lopulla kerätään palaute
- Arviointiin osallistuu opiskelija, oppilasvalmentaja, työvalmentaja ja kuraattori/opettaja
- Loppuarvioinnin jälkeen aloitetaan jatkotoimenpiteet

Loppuarvioinnin jälkeen

- Opiskelija saa todistuksen opinnoistaan ja oppilaitokselle annetaan lausunto oppilaan menestyksestä

Oppilasvalmennuksen jälkeen

- Nuori hakeutuu joko takaisin opintojen pariin, valmistuu, siirtyy työssäoppimisjaksolle, vaihtaa alaa tai keskeyttää opintonsa. Kaikissa tapauksissa nuorelle tarjotaan ohjausta, jotta myös oppilasvalmennuksen jälkeinen vaihe sujuisi.

Huomioita hankkeesta:

Ammattioppilaitosten ja -korkeakoulujen kannalta hyödyllisimmät välineet tässä projektissa olivat Jupiter-säätiön oppilasvalmennus sekä pajakoulun ja ammattiopiston välinen yhteistyö. Ennaltaehkäisevä kesävalmennus voisi myös sopia keskeyttämisten vähentämiseen, mutta se vaatisi todennäköisesti laajemman yhteistyö- ja rahoitusverkon kuin minkä ammattioppilaitokset voivat järjestää itsenäisesti. Oppivalmennuksen avulla nuorelle voidaan tarjota yksilöllisempää opetusta, joka ottaa tavanomaista opetusta paremmin huomioon nuoren sosiaalisen sopeutumattomuuden, keskittymisvaikeudet ja heikot elämähallintataidot. Myös tiedonsiirtolomake vaikuttaa kiinnostavalta välineeltä, jonka käyttöönottoa kannattaisi harkita.

Projektipäällikkö Elias Mänttärin kommentti: *Palveluohjauksessa luodut käytännöt opintonsa päättävien nuorten välittömästä jatko-ohjauksesta erilaisiin toimenpiteisiin oli merkittävä uudistus hankkeen aikana, sittemmin laki on uudistunut ja vastaavaa työtä tehdään etsivän nuorisotyön ohjauksessa ja hyvä niin. Kesävalmennus on myös hyvä eli saada mahdollisesti tulevat putoajat kiinni jo ennakkoon kesävalmennuksella ja sitä kautta helpotetaan heidän ohjautumistaan avun tarpeessa uudelleen tuttujen työntekijöiden pariin. Tärkeä huomio kaikkienensa alueellisesti oli ja tilanne on edelleen sama, että alle 17-vuotiaille nuorille, jotka tippuvat opintojen ulkopuolelle, ei ole palveluita saatavilla ja se on huolestuttavaa. Eli kärjistäen systeemi syrjäyttää, nuoret eivät syrjäydy.*

5 Sähköiset välineet

5.1 KOULUSTA DUUNIIN - tie tähtiin

Projektin nimi	KOULUSTA DUUNIIN - tie tähtiin
Projektikoodi	S10591
Projektin kesto	1.4.2008–31.12.2011
Kohdealue	Kouvolan seutukunta
Projektihakemuksessa hyväksytty rahoitus yhteensä	319 390€
EU:n ja valtion osuus	271 436€
Vastuuviranomainen	Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Toteuttajaorganisaation nimi	Kouvolan kaupunki/Kouvolan seudun ammattiopisto
Osatoteuttajat	
Vastuuhenkilön nimi	Asko Jaakkola
Puhelin	0206158802
Sähköpostiosoite	asko.jaakkola(at)ksao.fi
Projektin Internet-sivun osoite	www.ksao.fi/projektit/koulustaduuniin/ , www.saari42.fi

Hankkeen pääasiallinen sisältö, tavoitteet ja tulokset:

Kouvolan seudun ammattiopiston KOULUSTA DUUNIIN - tie tähtiin -projektin ensisijainen tehtävä oli parantaa nuorten ammatillista koulutusta suorittavien työllistymisen valmiuksia niin, että he suorittaisivat opinnot loppuun, sijoittuisivat koulutuksen mukaiseen työtehtävään tai muuhun työhön tai vaihtoehtoisesti työvalmennukseen tai työpajaan omalla seutukunnalla ja kiinnittyisivät työelämään. Projektissa kehitettiin koulutautumiskäytäntöjä monipuolisemmiksi ja yksilöllisemmiksi yhdessä työelämän edustajien kanssa. Samalla selvitettiin, millaiset Kouvolan seudun ammattiopiston (KSAO) ja työvoiman palvelukeskuksen, työvoimatoimiston, nuorten terveystietojen sekä ennaltaehkäisevän nuorisotyön väliset yhteistyökäytännöt edistävät työllistymistä ja syrjäytymisen ehkäisemistä. Yhteistyötä syvennettiin Parik-säätiön ja OTE Nuorten työpajojen kanssa ja sovittiin mm. työpajatoiminnan opinnollistamis- ja arviointikäytänteistä. Tavoitteena oli myös luoda oppilaitoksille ennakkoivaa tietoa tuottava sähköinen palautejärjestelmä muun muassa työllistymismittari sekä lisätä ohjaushenkilöstön ohjausosaamista.

Projektin tuloksena syntyi KSAO:n työvaltaisen koulutuksen malli, työllistymisohjauksen suunnitelma ja materiaalit sekä työllistymismittari ja alueellinen työelämään siirtymisvaiheen toimintamalli. Projektin tuloksina työssäoppimisen suunnittelu vahvistui opiskelijan lähtökohdista ja siitä tavoitteesta, että työssäoppiminen palvelee hänen työllistymistään. Opettajien, työpaikkaohjaajien, työpajaohjaajien ja työhönvalmentajien työllistymisohjaus vahvistui ja todentui hankkeessa. Projektissa myös saatiin aikaan yhteistyömalli KSAO:n ja työhallinnon/työvoiman palvelukeskuksen välille ja juurrutettiin yhteistyö Parik-säätiön ja OTE Nuorten työpajojen kanssa. Hankkeessa pyrittiin luomaan yritys pankki, jota voitaisiin käyttää erityisesti silloin, kun haetaan työssäoppimis- ja työpaikkoja nuorelle, joka tarvitsee monimuotoista ohjausta, mutta tämä jäi vielä toteuttamatta. Projektin tuloksena opiskelijan valmistumisen jälkeinen työllistyminen ja työelämään kiinnittyminen parani. Hankkeen kehittämiä käytäntöjä on otettu KSAO:lla käyttöön oppilaitoksen omana toimintana. Hankkeessa luotiin KSAO:n ja uuden Kouvolan kaupungin yhteistyöverkoston toimintakartta sekä hankittiin INKA -sähköinen palautejärjestelmä ja työllistymismittari, joka pilotoitiin ja sisäänajettiin oppilaitoksessa. Kyseistä järjestelmää ja Erityisopiskelijan työllistymisen polku -mallia esitellään alla.

Inka – sähköinen palautejärjestelmä ja Erityisopiskelijan työllistymisen polku -malli:

Inka Editorilla voidaan luoda halutunlaisia kyselyitä kuten jaksopalautekysely opetushenkilöstölle. Palautejärjestelmä on tällä hetkellä käytössä lähes 40 ammattiopistossa, joten tämä mahdollistaa laajan vertailun ammattiopistojen kesken.

Inkan käyttöönotto ja pilotointi

- Tarkoitusta varten perustettiin työryhmä, johon kuului rehtori, laatupäällikkö, opettaja ja projektivastava
 - Työryhmässä suunniteltiin sopivat pilottiryhmät ja kysymyspatteristot, kyselyiden ajankohdat ja niiden tiheys sekä sitä miten ja milloin palautteet annettaisiin
 - Rehtori päätti ensimmäisen kyselyyn osallistuvista pilottiryhmistä sekä kyselyn laadusta
 - Opettaja huolehti palautteen koonnista ja jakelusta
 - Projektivastava vastasi kyselyiden toteuttamisesta, ohjeistamisesta ja tiedottamisesta
 - Laatupäällikkö kehitti laatutyöhön liittyvän tulosten purku- ja palautteenantojärjestelmän.

Erityisopiskelijan työllistymisen polku -malli

- Ohjaava opettaja kartoittaa opiskelijan alakohtaiset kiinnostuksen kohteet ja työllistymishaaveet opiskelun aikana
- Valitaan opiskelijan osaamiseen, kiinnostuksen kohteisiin ja työllistymisen tavoitteisiin sopivat työssäoppimispaikat alakohtaisesta yritysrankista. Opiskelijan taitojen ja työn vaativuuden vastaavuutta arvioidaan tarvittaessa IMBA / Melba työkalulla.
- Ohjaava opettaja kutsuu koolle monialaisen työllistämistyöryhmän 1. kerran valmistumisvuoden syksyllä ja 2. kerran valmistumiskevällä
 - Monialaiseen työllistämistyöryhmään kuuluvat TE-toimisto, kaupungin työvoimasuunnittelija, nuorten työpajat, kuntoutuksen työtoiminnan ohjaaja, työvoiman palvelukeskus, sosiaalitoimi, ohjaava opettaja sekä työpaikkojen edustajia
 - Opiskelijalle löydetään työllistämistyöryhmän avulla ammatillisen koulutuksen jälkeinen paikka tällä hetkellä 95 %:sti. Opiskelijan polkua seurataan 1–2 vuotta valmistumisen jälkeen. Monialaisen työllistämistyöryhmän käyttö on levinnyt myös Kouvolan alueen ulkopuolelle työllistyvien opiskelijoiden palveluksi.

Huomioita hankkeesta:

Koulusta duuniin - tie tähtiin -hankkeessa kokeiltiin erilaisia välineitä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja osa välineistä jäi vielä kesken. Vaikka nuori suorittaisikin opintonsa loppuun, se ei poista kokonaan riskiä syrjäytymisestä, sillä nuoren olisi vielä onnistuttava työllistymään avoimille markkinoille. Eräs keino auttaa nuoria, yllä esitetyn mallin lisäksi, on parantaa heidän valmiuksiaan työnhakuun sekä heidän työelämätaitojaan. Tätä lähdettiin hankkeessa ratkaisemaan kolmijakoisella menetelmällä. Yhdessä osiossa opiskelijat laativat työhakemuksia ja ansioluetteloita, joista yritysten edustaja antoi palautetta. Palautteen anto toteutettiin Moodle-oppimisympäristössä. Toisessa osa-alueessa nuoret osallistuivat sisäistä yrittäjyyttä ja motivatiota kehittävään opintoihin, joissa yrittäjäosapuoli oli jälleen palautteenantajana. Kolmannessa osa-alueessa opiskelijoiden käyttöön rakennettiin Internetissä oleva tietokonepeli, jota käytettiin työllistymisohjaukseen (www.saari42.fi). Ammattioppilaitosten ja -korkeakoulujen tulisikin luoda tiiviit yhteydet alueensa yrittäjiin ja yrittää saada heitä mukaan nuorten kouluttamiseen. Tästä olisi pitkällä aikavälillä hyötyä myös yrittäjille, koska ammattioppilaitokset ja -korkeakoulut kykenisivät tuottamaan heille työelämän vaatimuksiin paremmin soveltuvaa työvoimaa. Työnantajien osoittama kiinnostus nuoren opintomenestykseen varmasti myös kannustaisi nuorta sitoutumaan opintoihinsa, sillä se osoittaisi nuorille, että opinnoista on konkreettista apua työllistymiseen ja että työnantajat ovat kiinnostuneita heidän osaamisestaan.

Projektipäällikkö Sari Laihon kommentti: *Näen hankkeemme päätuloksena toisen asteen ammatillisen perustutkintokoulutuksen liittymisen osaksi nuorten monialaista palveluverkostoa sekä oppilaitoksen näkö-*

alan laajenemisen. Ammatillinen koulutus näkee itsensä helposti osana palveluketjua, jossa katsotaan oma leiviskä hoidetuksi, kun nuori valmistuu tutkinnon tavoitteiden mukaisesti ammattiin. Hankkeen taustalla eetoksena oli inklusiivinen, yksilöä tukeva ja verkostoituva ammatillisen koulutuksen tulevaisuusnäkökulma.

5.2 Tsemppiä finaaliin

Projektin nimi	Tsemppiä finaaliin
Projektikoodi	S10805
Projektin kesto	1.1.2009–31.12.2011
Kohdealue	Kokkolan seutukunta
Projektihakemuksessa hyväksytty rahoitus yhteensä	110 000€
EU:n ja valtion osuus	82 500€
Vastuuviranomainen	Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Toteuttajaorganisaation nimi	Kokkotyö-säätiö
Osatoteuttajat	
Vastuuhenkilön nimi	Margita Lukkarinen
Puhelin	050-3525 860
Sähköpostiosoite	margita.lukkarinen(at)kokkotyö.fi
Projektin Internet-sivun osoite	http://www.kokkotyö.fi
VAT-järjestelmän Internet-sivun osoite	http://www.kumppaniksi.fi/vatfin.html

Hankkeen pääasiallinen sisältö, tavoitteet ja tulokset:

Projektin avulla kehitettiin uusi koulutusmalli, jossa luotiin verkostolle työkaluja nähdä ja tunnistaa riskejä varhaisessa vaiheessa. Keskeinen osa tätä projektia oli verkoston osaamisen kasvattaminen. Kokonaisuutena verkoston osaamista tulee lisätä riskien tunnistamiseen liittyen. Osaava verkosto tunnistaa riskit aikaisessa vaiheessa ja pystyy puuttumaan riskitekijöihin sekä ohjaamaan nuoren niiden palveluiden piiriin, joista hän tosiasiallisesti hyötyy parhaiten. Projektissa rakennettiin uusi, innovatiivinen arviointijärjestelmä, jossa arvioidaan elämänsuunnitelmat sekä niiden täytäntöönpanon onnistuminen koulutuksesta työelämään siirtymisvaiheessa. Arviointi tapahtui määräajoin mm. VAT-järjestelmällä¹² siten, että kysymyspatteristo kehitettiin mittaamaan koko elämäntilannetta. Varsinaisena kohderyhmänä olivat kaikki nuorten kanssa toimivat aikuiset joille projektin avulla luotiin malli tunnistaa riskit riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta koulutuksen keskeyttämiset vähenevät ja jotta verkostolla on riittävät työvälineet tukea nuorta koulutuksesta työelämään siirtymisvaiheessa. Eräs näistä välineistä on alla lyhyesti esitelty VAT-järjestelmä, jota hankkeessa kehitettiin nuoriin.

VAT-järjestelmä arviointityökaluna:

Toimintakyvyn kuvaamisessa tarvittavat tiedot muodostuu:

- Itsearviointin tuloksesta
 - Ulkopuolisen havainnoista työn suorittamisen aikana (työvalmentaja)
 - Toisen ulkopuolisen havainnoista keskustelujen yhteydessä ja erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa (yksi-övalmentaja)
 - Itsearviointin ja havaintojen välisistä eroista
- Arviointiprosessi
- Ensin selvitetään, että mitkä ovat arvioinnin tavoitteet ja mitä halutaan tietää

¹² VAT eli valmennuksen arvioinnin tukijärjestelmä

- Toiseksi luodaan tarvittavat osoittimet ja osoitinryhmät joilla haluttu tieto saadaan esille
- Kolmannessa vaiheessa tieto kerätään ja dokumentoidaan
 - Arviointi tehdään tapahtumien ja toimintaympäristössä suoritettujen havainnoinnin perusteella
- Lopuksi pidetään työryhmäkäsittely ja tehdään kootusta aineistosta yhteenveto
- Nuoren kuntoutumisen edetessä arvioitavia tekijöitä voidaan muuttaa vastaamaan paremmin uutta arviointitavoitetta. Arvioinnin aikana nuori voi myös seurata omaa kehitystään mikä aktivoi ja sitouttaa nuorta.

Arviointiprosessissa voidaan mitata esimerkiksi nuoren tunnollisuutta, motivaatiota, tarkkaavaisuutta ja vastuun kantamista.

Huomioita hankkeesta:

Syrjäytymiskehitys tulisi pysäyttää mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Vaikka nuoren opintopolun ajautuminen koulutuksen keskeytymiseen havaittaisiin myöhäisessä vaiheessa tätä kehitysprosessia, niin nuorta voidaan edelleen auttaa. Nuori saattaa suorittaa opintonsa loppuun, mutta mitä myöhemmässä vaiheessa negatiivinen kehitys on huomattu, sitä todennäköisempää on opintojen keskeytyminen tai ainakin niiden viivästyminen. Tästä johtuen ammattioppilaitoksissa olisi hyvä oppia tunnistamaan riskiryhmään kuuluvat nuoret. Yllä esitetty arviointijärjestelmä vaikuttaisi soveltuvan tähän tarkoitukseen hyvin ja ammattioppilaitosten tulisikin harkita kyseisen ohjelman ostamista. Järjestelmää voi käyttää myös omien toimien vaikuttavuuden arvioimiseen. VAT-järjestelmän käyttöä ei opetettu ammattioppilaitosten koko henkilöstölle, vaan työkalun käytöstä vastasi ainoastaan muutama henkilö, mikä vaikuttaa järkevältä, sillä tulosten tulkitseminen vaatii kokemusta. Lisätietoja VAT-järjestelmästä saa yllä olevalta Internet-sivulta sekä Kumppaniksi ry:n kehittämispäällikkö Tuomas Leinoselta (tuomas.leinonen@kumppaniksi.fi).

Projektipäällikkö Vuokko Kirsilän kommentti: *Pienen kohderyhmän vastauksia ei voi yleistää, mutta joitakin asioita useat nuoret mainitsivat vastauksissaan; esim. keskeytyneiden opintojen suorittaminen loppuun vaatii liikaa asioiden järjestelyä ja omatoimisuutta, aikuisen pitää ohjeistaa selkeästi, vuorovaikutuksessa kannattaa kiinnittää huomio siihen, ettei nuori tule nolatuksi missään vaiheessa ja nuori odottaa yksilöllistä ohjausta ja paneutumista juuri hänen tilanteeseensa.*

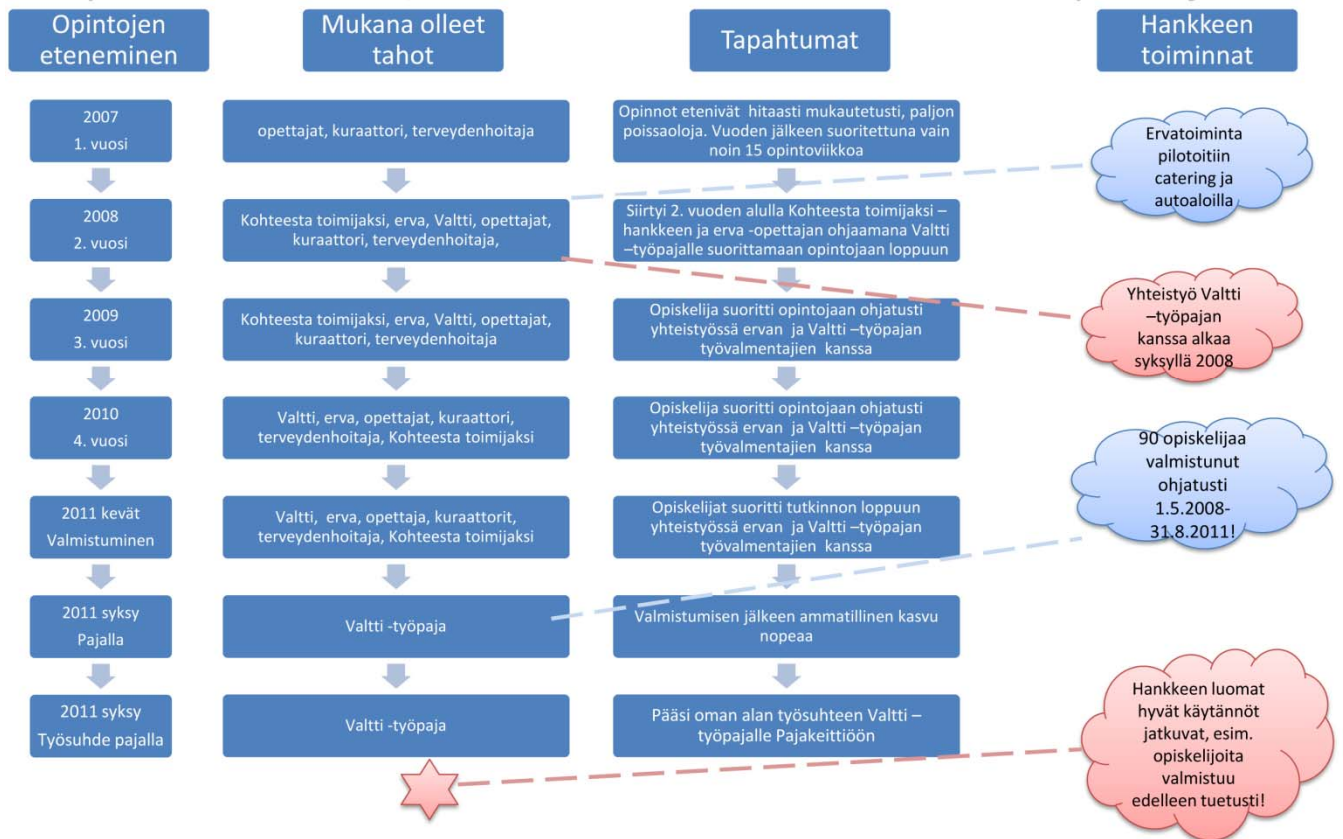
Kirjallisuus

- Dromberg, Leena (2011): LUOVA – matka ammattiin -projektin loppuraportti ja projektisuunnitelma Eura2007-järjestelmässä. EROPA – Erilaiset opintopolut ammattiin Etelä-Karjalan ammattiopistossa -julkaisu. Etelä-Karjalan ammattiopisto. Lappeenranta. 2010. <http://www.ekky.fi/projekti/eropa/Luennot4.pdf>.
- Huisko, Hilikka (2012): AmisURA-projektin väliraportti ja projektisuunnitelma Eura2007-järjestelmässä.
- Huisko, Hilikka: AmisURA-hankkeesta käyty keskustelu ja hankkeesta saatu materiaali. Helmikuu 2012.
- Jonsson, Virpi: LUOVA – matka ammattiin -hankkeesta käyty keskustelu ja hankkeesta saatu materiaali. Helmikuu 2012.
- Jäppinen, Aini-Kristiina (2007): Kiinni ammattiin – Ote opintoihin; Keskeyttämisen vähentäminen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Opetusministeriön julkaisuja 2007:27. Jyväskylä. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/opm27.pdf?lang=fi>.
- Kapanen, Anna (toim.) (2010): Uusia avauksia tekemällä oppimiseen – Työpajojen ja ammattiopistojen välisen yhteistyön kehittyminen Etelä- ja Pohjois-Savossa. Mikkelin Ammattikorkeakoulu. Mikkelä. http://pajallatutkintoon.mamk.fi/general/Uploads_files/1473-uusia_avauksia_A56-2.pdf.
- Kirsilä, Vuokko (2011): Tsemppiä finaaliin -projektin loppuraportti ja projektisuunnitelma Eura2007-järjestelmässä.
- Kirsilä, Vuokko: Tsemppiä finaaliin -hankkeesta käyty keskustelu ja hankkeesta saatu materiaali. Helmikuu 2012.
- KOULUSTA DUUNIIN – tie tähtiin -julkaisu. <http://www.ksao.fi/projekti/koulustaduuniin/tulokset.html>.
- Laiho, Sari (2012): KOULUSTA DUUNIIN – tie tähtiin -projektin loppuraportti ja projektisuunnitelma Eura2007-järjestelmässä.
- Laiho, Sari ja Kaasalainen, Riikka: KOULUSTA DUUNIIN – tie tähtiin -hankkeesta käyty keskustelu ja hankkeesta saatu materiaali. Helmikuu 2012.
- Lankoski-Raitio, Päivi (2011): Kohteesta toimijaksi -projektin loppuraportti ja projektisuunnitelma Eura2007-järjestelmässä.
- Lankoski-Raitio, Päivi: Kohteesta toimijaksi -hankkeesta käyty keskustelu ja hankkeesta saatu materiaali. Helmikuu 2012.
- Launonen, Anna (2006): Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen ehkäisy ja ammatilliseen koulutukseen aktivointi – ”rahalla vai rakkaudella?”. Opetushallitus. Helsinki. http://www.oph.fi/julkaisut/2006/amatillisen_koulutuksen_kskeyttamisen_ekhaisy_ja_amatilliseen_koulutukseen_akti_vointi.
- Leinonen, Tuomas: Aiheena VAT-työkalu ja sen levittäminen. Helmikuu 2012.
- Liukkonen, Emma (2011): Kohteesta toimijaksi loppuraportti http://files.kotisivukone.com/tyoelamastartti.autta.fi/tiedostot/loppuraportti_kohteesta_toimijaksi2.pdf.
- Mattila, Marita (2011): Pajalta tutkintoon – uusien työpajamallien kehittäminen -projektin loppuraportti ja projektisuunnitelma Eura2007-järjestelmässä.
- Mattila, Marita: Pajalta tutkintoon – uusien työpajamallien kehittäminen -hankkeesta käyty keskustelu ja hankkeesta saatu materiaali. Helmikuu 2012.
- Mänttari, Elias (2011): Sirius - nivelvaiheohjaus / handledning i övergångskedet -projektin loppuraportti ja projektisuunnitelma Eura2007-järjestelmässä.
- Mänttari, Elias: Sirius - nivelvaiheohjaus / handledning i övergångskedet -hankkeesta käyty keskustelu ja hankkeesta saatu materiaali. Helmikuu 2012.
- Pekkanen, Anna-Liisa (2010): EROPA – Erilaiset opintopolut ammattiin -projektin loppuraportti ja projektisuunnitelma Eura2007-järjestelmässä.
- Pekkanen, Anna-Liisa ja Ovaska, Leena: EROPA – Erilaiset opintopolut ammattiin -hankkeesta käyty keskustelu ja hankkeesta saatu materiaali. Helmikuu 2012.
- Tilastokeskus, verkkopalvelut (Statfin) http://pxweb2.stat.fi/Database/StatFin/kou/kkesk/kkesk_fi.asp. (Viitattu 14.2.)
- Ulmanen, Virpi (2012): VÄYLÄ – työpajakoulu -projektin väliraportti ja projektisuunnitelma Eura2007-järjestelmässä.
- Ulmanen, Virpi ja Peltola, Jussi: VÄYLÄ – työpajakoulu -hankkeesta käyty keskustelu ja hankkeesta saatu materiaali. Helmikuu 2012.

Liitteet

Kohteesta toimijaksi – esimerkin prosessikuvaus

Esimerkki case – Kohteesta toimijaksi -hankkeen avulla catering –alan perustutkinnossa, suurtaloukokiksi valmistuneesta opiskelijasta

VAT-järjestelmän arviointiprosessin kuvaus

Arviointiprosessi

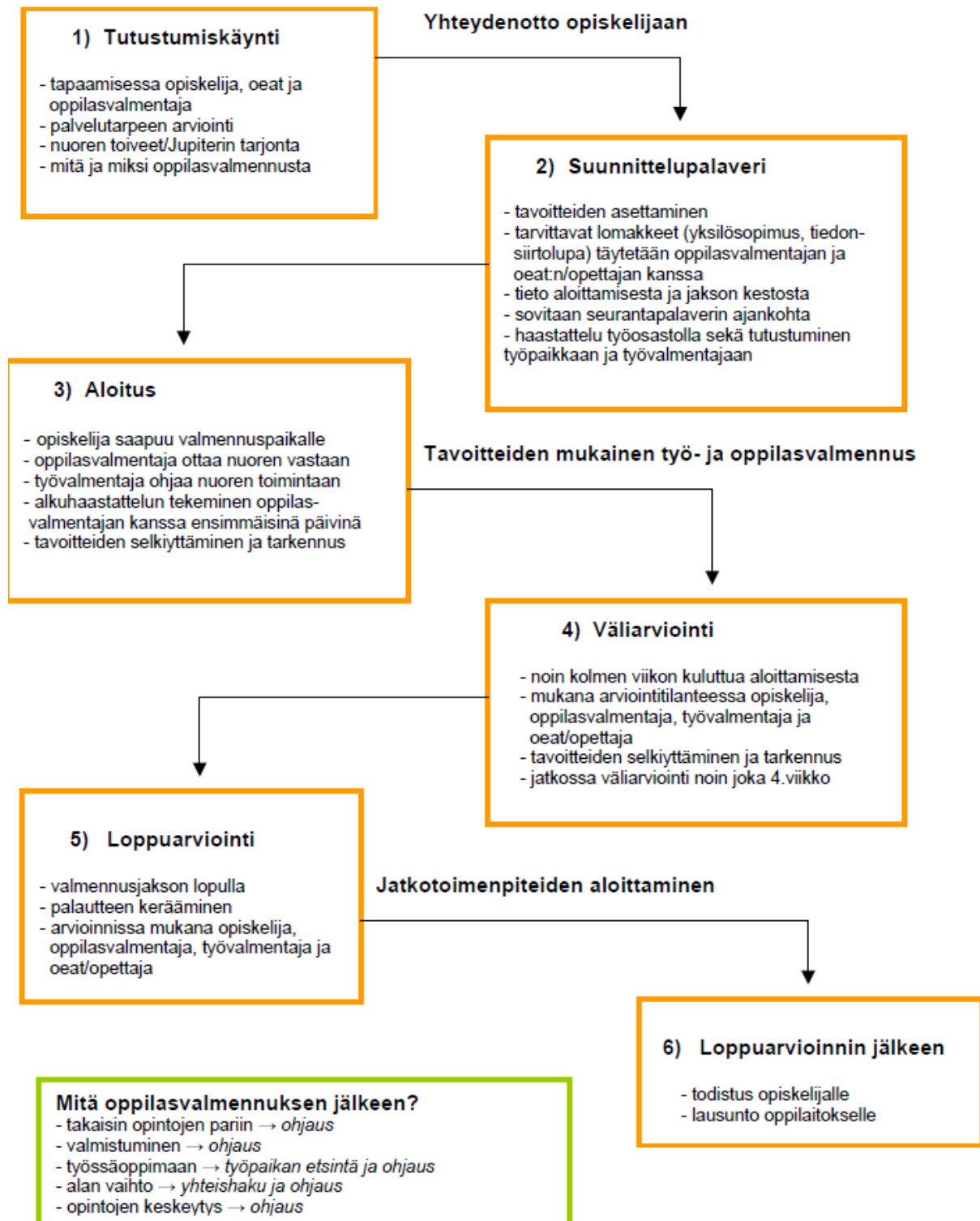

Kokkola 10.11.2011 T. Leinonen

Dia Tuomas Leinosen PowerPoint-esityksestä "VAT -arviointimenetelmän mahdollisuus".

Sirius – nivelvaiheohjaus / handledning i övergångskedet – prosessikuvaus

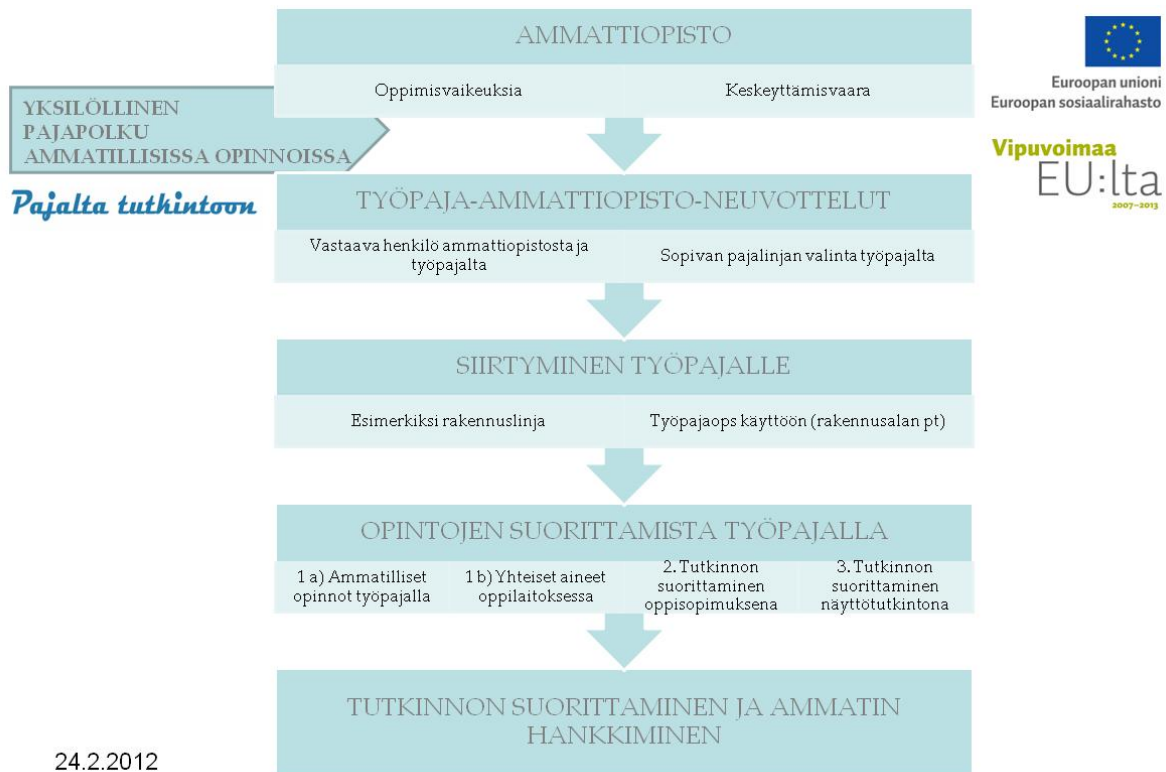
Sirius-oppilasvalmennuksen prosessikuvaus

ERILAISEN OPPIJAN OPINTOPOLKU, Etelä-Karjalan ammattiopisto

Kaavio julkaisusta "EROPA - Erilaiset opintopolut ammattiin Etelä-Karjalan ammattiopistossa". sivu 5. (Hannu Hakalisto)

Pajalta tutkintoon – uusien työpajamallien kehittäminen – prosessikuvaus

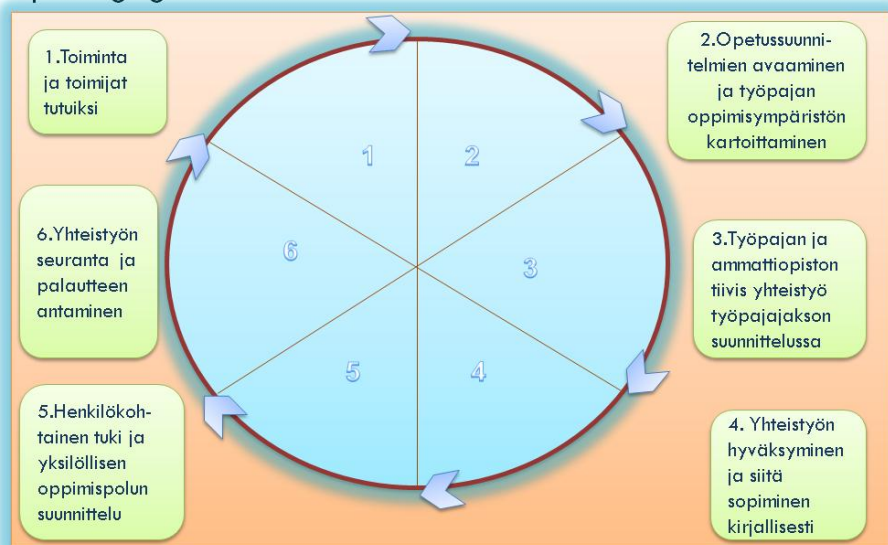

Dia Marita Mattilan PowerPoint-esityksestä "Pajalta tutkintoon – uusien työpajamallien kehittäminen". (Anna Kapanen)

Pajalta tutkintoon – uusien työpajamallien kehittäminen – pedagogisen malli

Dia Marita Mattilan Power Point -esityksestä "Pajatoiminta koulutus- ja hyvinvointivajetta paikkaamassa, Uusi koulu II – Kohti moniammatillista kouluhyvinvointia". (Anna Kapanen)

Työpajan ja ammattiopiston yhteistyössä rakentuva pedagoginen malli

LUOVA – matka ammattiin – prosessikuvaus 1

OPINTOJEN SUORITTAMINEN PAJALLA = koulutussopimus

Opinnot ovat vaarassa keskeytyä, opiskelija on yksilöllisemmän tuen tai pienemmän ryhmäkoon tarpeessa, oppilaitoksen omat tukitoimet eivät riitä

Dia LUOVA – matka ammattiin -hankkeen PowerPoint-esityksestä "Nivelvaiheen ohjaus ja joustava opiskelu – Työpajatoiminnan näkökulmia opintojen suorittamiseen ja oppimiseen". (Leena Dromberg)

LUOVA – matka ammattiin – prosessikuvaus 2

Osaamisen tunnustaminen

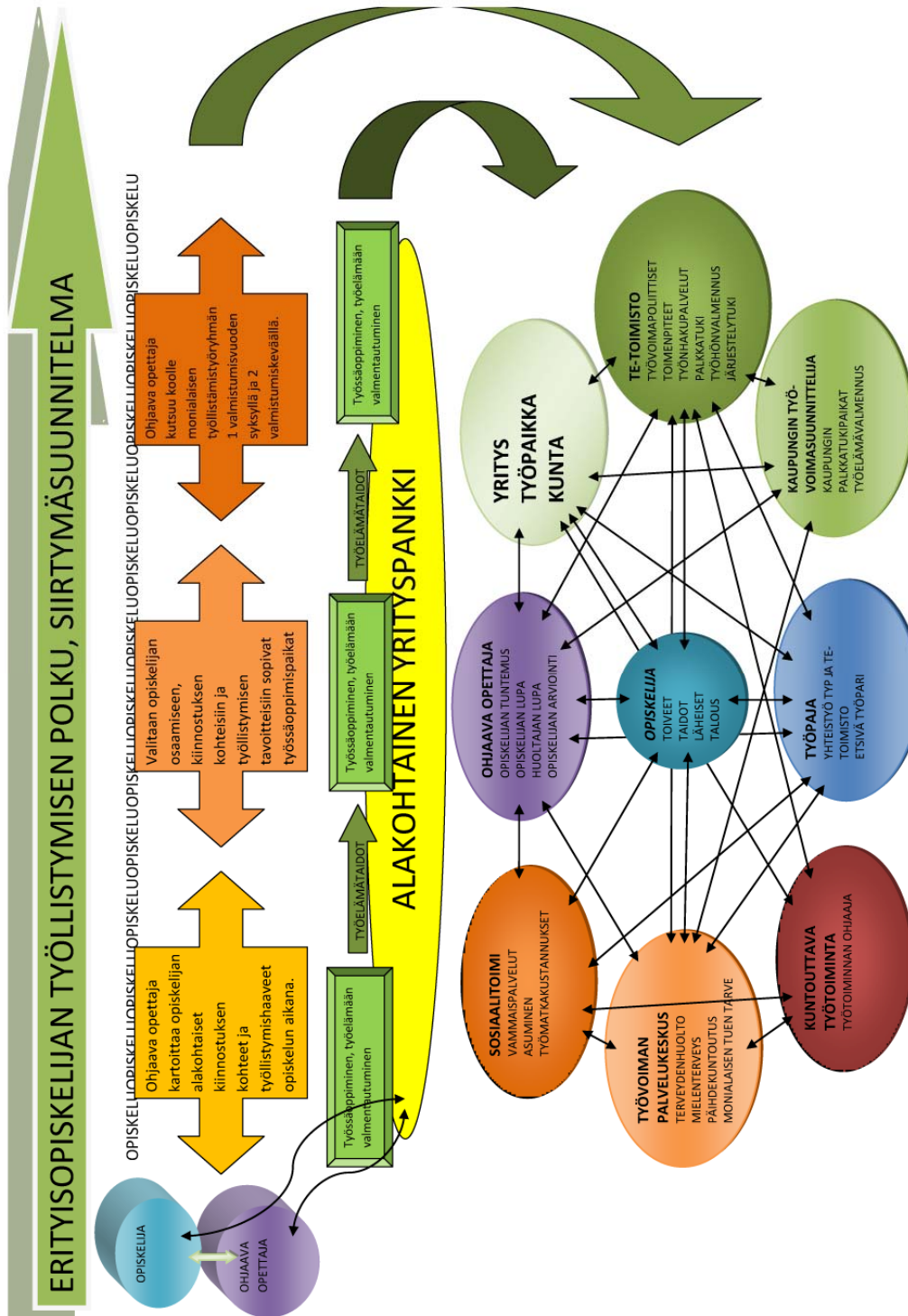

Dia LUOVA – matka ammattiin -hankkeen PowerPoint-esityksestä "Nivelvaiheen ohjaus ja joustava opiskelu – Työpajatoiminnan näkökulmia opintojen suorittamiseen ja oppimiseen". (Leena Dromberg)

KOULUSTA DUUNIIN – tie tähtiin – moniammatillinen työllistämisverkostokartta

Kaavio julkaisusta ”KOULUSTA DUUNIIN – tie tähtiin”, sivu 7. (Sari Laiho)

Monialainen työllistämisverkostokartta

VÄYLÄ – työpajakoulu – toimintamallikuvaus

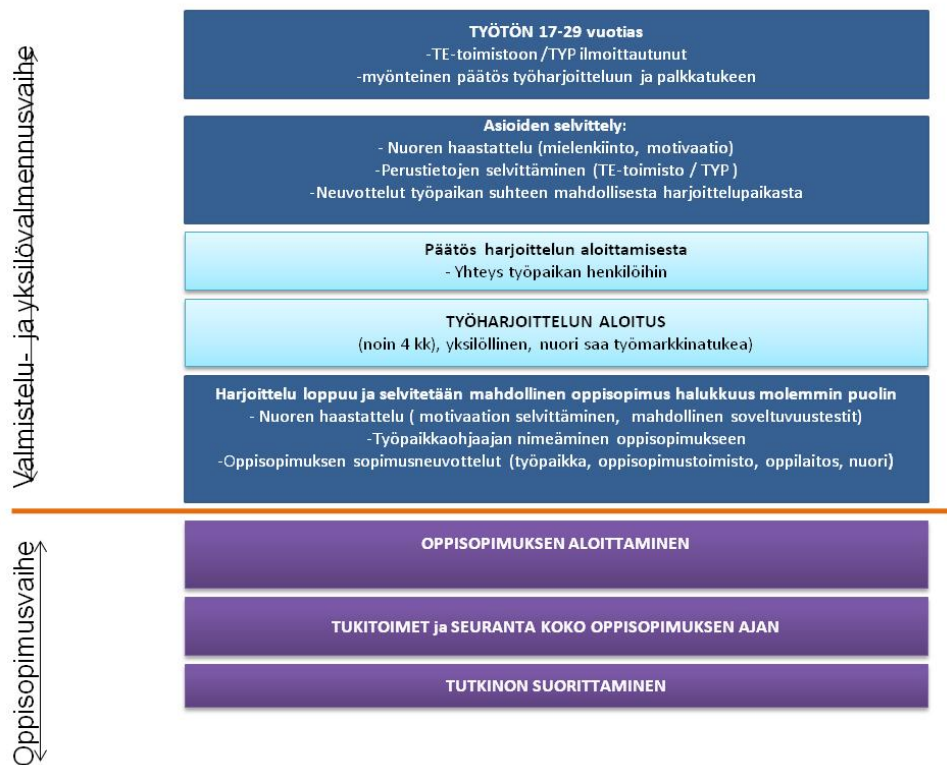
Kaavio hankkeesta VÄYLÄ – työpajakoulu. (Jussi Peltola)

TYÖPAJAKOULU KP 2232 (TPK)

-TPK:n edustaja tekee ilmoituksen keskeytyksestä kouluun ryhmäohjaajalle ja pajalle
-poissaoloista ilmoitetaan TPK:n edustajalle joka ilmoittaa tarvittaessa kouluun.

VÄYLÄ – työpajakoulu – prosessikuvaus

Dia VÄYLÄ – työpajakoulu -hankkeen PowerPoint-esityksestä "Väylä – työpajakoulu". (Virpi Ulmanen)

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 21 2012					
Tekijät Teemu Räihä		Julkaisu-aika Maaliskuu 2012			
		Julkaisija Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus			
		Hankkeen rahoittaja/toimeksiantaja			
Julkaisun nimi Sivuraiteilta uralle! Koulutuksen keskeyttämisen ehkäisemiseen suunnatut ESR-projektit Kaakkois-Suomessa ja malleja muualta Suomesta					
Tiivistelmä Tämä julkaisu on yhteenveto Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen valvonnassa käynnistyneistä, Euroopan sosiaalirahaston rahoittamista koulutuksen keskeyttämisen ehkäisyyn pyrkivistä projekteista vuosina 2007–2012 (tilanne 23.02.2012). Lisäksi selvitykseen on koottu vastaavissa projekteissa kehitettyjä malleja muualta Manner-Suomesta. Projekteista esitetään lyhyesti hankkeen keskeiset tiedot; hallinnoijan yhteystiedot, projektin kohdealue, tavoitteet ja tulokset. Lisäksi projekteista esitetään tarkempia esimerkkejä niissä kehitetyistä malleista ja välineistä. Tarkasteltavissa hankkeissa on pyritty ehkäisemään koulutuksen keskeyttämistä ammattioppilaitosten ja erilaisten työpajojen välisellä yhteistyöllä, erilaisilla opetusmenetelmillä, erityisopettajuudella, moniammatillisten verkostojen tuella sekä erilaisilla sähköisillä arviointivälineillä. Selvityksessä on käytetty lähteenä hankkeiden Eura2007-järjestelmään kirjattuja loppu- ja väliraportteja sekä projektisuunnitelmia ja näissä esitettyjä tietoja. Näitä tietoja täydennettiin projektien yhteyshenkilöille lähetetyllä kyselyllä ja kyselystä saaduilla vastauksilla ja materiaalilla. Lisäksi apuna käytettiin hankkeiden omia julkaisuja. Selvityksen on laatinut ELY-keskuksen korkeakouluharjoittelija, hum. kand. Teemu Räihä.					
Asiasanat Ammatilliset oppilaitokset, EU-tuet, Kaakkois-Suomi, nuoret, nuorisotyö, opintojen keskeyttäminen, oppilashuolto, Suomi, syrjäytyminen, työpajat					
ISBN (PDF) 978-952-257-477-0	ISBN (painettu)	ISSN-L 2242-2854	ISSN (verkojulkaisu) 2242-2854	ISSN (painettu)	URN URN:ISBN:978-952-257-477-0
Kokonaissivumäärä 38		Kieli Suomi	Hinta (sis. alv 8%) —		
Julkaisun myynti/jakaja Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Salpausselänkatu 22, 45100 Kouvola, p. 020 63 60090 (vaihe) Julkaisu on saatavana vain verkossa: www.ely-keskus.fi/julkaisut sekä www.doria.fi					
Julkaisun kustantaja Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus					
Painopaikka ja -aika —					

Sivuraiteilta uralle!

Koulutuksen keskeyttämisen ehkäisemiseen suunnatut ESR-projektit Kaakkois-Suomessa ja malleja muualta Suomesta

Koulutuksen keskeyttämisen ehkäiseminen on eurooppalainen koulutuspoliittinen painopiste. Myös EU-maiden haasteena ovat opintojen keskeyttäminen ja koulutuksesta putoaminen, jotka pahimmillaan aiheuttavat syrjäytymistä ja sitä kautta suurta vahinkoa koko yhteiskunnalle. Tämä ongelma näkyy selvimmin siirtymisissä edeltävästä koulutuksesta ammatilliseen ja sieltä työelämään tai jatko-opintoihin. EU:n komission Youth in Action 2007–2013 -ohjelmassa nuorten osallistaminen ja koulutuksessa pysyminen ovat keskeisiä tavoitteita.

Tämä julkaisu on yhteenveto Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen valvonnassa käynnistyneistä, Euroopan sosiaalirahaston rahoittamista, koulutuksen keskeyttämisen ehkäisyyn pyrkivistä projekteista vuosina 2007–2012. Lisäksi selvitykseen on koottu vastaavissa projekteissa kehitettyjä malleja muualta Manner-Suomesta. Projekteista esitetään lyhyesti hankkeen keskeiset tiedot; hallinnoijan yhteystiedot, projektin kohdealue, tavoitteet ja tulokset. Lisäksi projekteista esitetään tarkempia esimerkkejä niissä kehitetyistä malleista ja välineistä.

RAPORTTEJA 21 | 2012

SIVURAITILTA URALLE!

Koulutuksen keskeyttämisen ehkäisemiseen suunnatut ESR-projektit Kaakkois-Suomessa ja malleja muualta Suomesta

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-257-477-0 (pdf)

URN:ISBN 978-952-257-477-0

ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto